

GEÇERKEN

güzel bir iz bırakmak için

Haziran 2025 · Sayı: 57

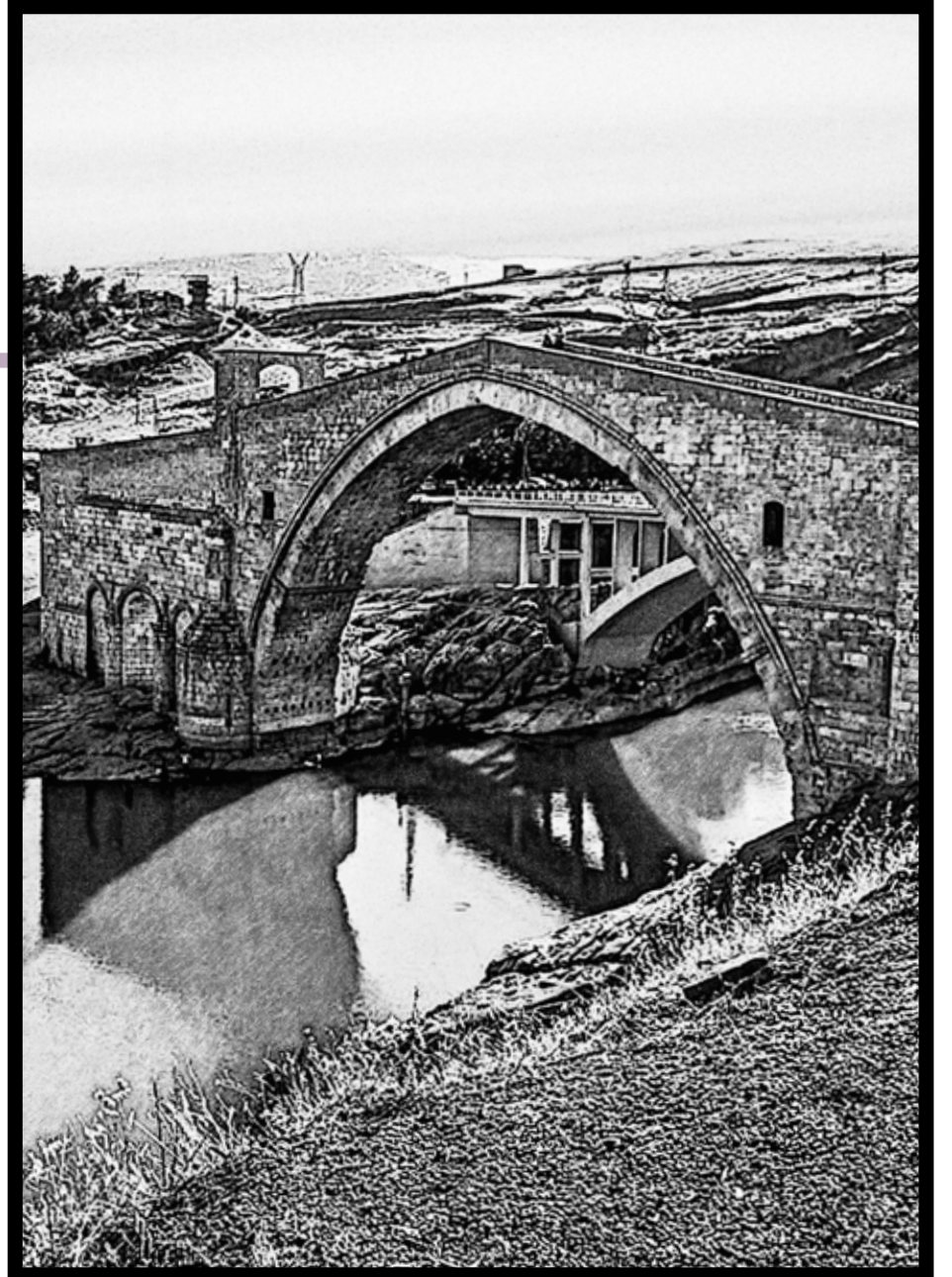
**YALNIZ HÜZNÜ VARDIR KALBİ OLANIN
HÜZÜN ÖYLECE ORTA YERDEDİR.**

”

Malabadi Köprüsü

Artuklular döneminde Timurtaş Bin İlgazi tarafından 1147 yılında Dicle Nehri'ne bağlanan Batman Çayı üzerine kesme kalker taşlardan yaptırıldım. Silvan'ın incisi, Batman'ın altın gerdanlığı, Diyarbakır'ın göz bebeği, Bosna'daki Mostar Köprüsü'nün ikiz kardeşiyim. Dünyadaki taş köprüler arasında kemeri en geniş olan köprü benim. Evliya Çelebi, kemerimin genişliğinden o kadar etkilenmiştir ki Ayasofya'nın kubbesinin kemerimin altına sığabileceğini söylemiştir.

Kemerimin her iki yanında özellikle kış aylarında kervanlara ve yolculara barınak olacak şekilde inşa edilmiş iki oda bulunmaktadır. Yüksek tavanlı odalarım taş merdivenlerden inilir. Geniş ve büyük pencereci odalarımca nöbet tutan dizdarlar, gelen kervanların ayak seslerini uzaktayken bile rahatlıkla duyabilmişlerdir. Yukarıdan bakıldığında kıvrımlı görünen gövdemi asırlardır dimdik ayakta tutan burma sütunlarım üzerine insan, hayvan ve güneş motifleri işlenmiştir. Yanlarıma inşa edilen hanlar, zamana direnememiş; misafirlerimi ağırlayacak odalarım suya karışmıştır.

Geçerken

Haziran 2025 - Sayı: 57
ISSN: 2717-9990

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına

Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar Doymaz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia Levent Abul

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Zeynel Abidin Akduman

Editör
Emin Gürdamur

Yayın Koordinatörleri
Selma Maşlak
Sümeyye Özgen
Zeynep Onar

Sosyal Medya
Asuman Baran

Arşiv
Ali Duran Demircioğlu

Dijital Medya ve Arşiv
Şahin Bodur

Grafik Tasarım
Epa-Mat Basım Yayın Prom. San. Tic. Ltd. Şti

Kapak Resmi
Halime Karataş

Kapak Sözü
İlhami Çiçek

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel: 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92

Yazı, görüş ve önerileriniz için:
gecerkendergi@gmail.com

Abone İşlemleri
Tel: 0312 295 71 96 – 97
0312 295 72 05 – 06
Faks: 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr
dosabone@diyanet.gov.tr

Online Abonelik
dergiabone.diyanet.gov.tr
yayinsatis.diyanet.gov.tr

Hesap No
Döner Sermaye Daire Başkanlığı TC Ziraat Bankası,
Mustafa Kemal Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943 0850 57

Yayın Türü
Aylık, Yaygın, Süreli Yayın,
Geçerken (Türkçe)

Basım Tarihi
23.05.2025

Baskı
İHLAS GAZETECİLİK A.Ş.
Merkez Mah. 29 Ekim Cad. İhlas Plaza No:11 A/41
Yenibosna Bahçelievler, İstanbul
TEL: 0 212 454 30 00

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Geçerken, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilmeden hiçbir ortamda alıntı yapılamaz.

2 / AYKUT ERTUĞRUL
OKUMAK, YAZMAK VE YAŞAMAK ÜZERİNE -BİR KONUŞMA-

6 / İBRAHİM TÖKEL
POETİKA GÖLGELERE ÇEKİLİRKEN

10 / MUSTAFA SARI
VAGON

13 / AZİZ KAĞAN GÜNEŞ
AYAKÜSTÜ SORULAR

14 / HARUN CEYLAN
ORADA OLMAYAN ADAM

16 / Z. RUMEYSA TOPAL
GELDİK YOKTUNUZ

18 / ALİ TACAR
BAŞKA SESLER: NAJWAN DARWİSH

19 / MEHMET AYCI
İLK SEÇEN OLMAK

20 / CEMAL BALİBEY
GÖRÜNTÜSÜ VE KOKUSUYLA TEZAT BİR ÇİÇEK

22 / ZEYNEP KAHRAMAN FÜZÜN
YAZMA CESARETİ

24 / ZEYNEP ONAR
ATEŞ DAĞINDAKİ GELİNCİK

26 / HACİRE BÜKÜM YILMAZ
BİR YAZI BİR ÇİZİ

27 / ÖMER DİŞBUDAK İLE SÖYLEŞİ
“SANAT TEK MİLLETTİR. SANATÇI DA ÖYLE.
HER SANAT KUŞKUSUZ YEKDİĞERİNİ ETKİLER YA DA
BİR DİĞERİNDEN ETKİLENİR.”

33 / DURAN BOZ
ÜÇ TAVSİYE

34 / CANAN OLPAK KOÇ
ATEŞE KANAT ÇIRPMAK

37 / LUCEYN ZEİN
MAVİ BİR HİS

38 / GÜLDEN BAYRAKTAR
DÜŞLER KADAR GERÇEK

40 / FATMA ASİYE ŞENAT
MANİFESTO

42 / TUBA NUR UMUT
ŞEFFAFLIK TALEBİ

44 / SUAVİ KEMAL YAZGIÇ
CIHAN AKTAŞ'I OKUMAK İÇİN 10 SEBEP

46 / İSMAİL IRMACIK
HANİA'DAN ORYANTALİZM ELEŞTİRİSİ

48 / SÜMEYYA SARI
GEÇMİŞ ZAMANIN PEŞİNDE

R
E
L
İ
F
İ
D
N
İ
Ç
İ

OKUMAK, YAZMAK VE YAŞAMAK ÜZERİNE -BİR KONUŞMA-

AYKUT ERGÜĞRÜL

Bu konuşmalardan önce hep aynı şeyi düşünüyorum; düşünme süreci üstelik, gittikçe daha uzun, daha sancılı bir hâl alıyor. Onca insan (dediğime bakmayın bazen üç kişi geliyor) seni dinlemeye gelmiş; başka ülkelerden, başka kültürlerden, uzak mesafelerden, güçlüklerle, yeni bir şey duyma heyecanıyla, dudaklarımdan çıkacak bir kelimenin, bir cümlenin, bir ifadenin, jestin, ona okurluk ya da yazarlık hayatında faydası olduğunu umarak... Öyle ya, yoksa neden gelsin!

(Edebiyat dünyasının, okuruyla yazarıyla dünyanın en saf ve temiz grubu olduğunu düşünüyorum. Hele de şimdiki gibi “okur yazar buluşması” kabilinden toplantılar... Düşünsenize insan, ekseriyetle belli bir yaşın üzerinde sıkıcı, utangaç değilse huy-suz, ne yapacağı belli olmayan bu adamları, kadınları neden dinlemek istesin ki? Ne çıkarı olabilir? Para, güç, arzu, açıklık... Bu konuşma hangi açıklığını doyurabilir insanın? Çıkar-sızlık diye bir şey varsa eğer, ona en yakın toplantılar bunlar olsa gerek.)

Bir anlamı yok. Sadece ve sadece şu kürsüye çıkıp konuşan kişiye ya da onun anlatacaklarına, edebiyata duyulan saygıdır bizi bir araya getiren ve gerçekten düşününce, kavramaya çalışınca hakikaten kutsal bir birliktelikten bahsediyor olmalıyız. Esasen, insana dair her şey zaten kutsaldır ama ona birazdan geleceğim.

Öyleyse buraya, karşınıza çağırılan ben, bu bir aradalığın hakkını vermeliyim. Sancılı ve uzun süre düşünmeme sebep olan da bu:

“Onlara ne anlatmalıyım ki, beni dinlemeye gelmiş olmalarının bir anlamı olsun.”

- Buradan çıkar çıkmaz unutulacakları, füzuli ve teknik ayrıntılarla dolu şeyler mi?

- Başkalarından, başka kitaplarından da zaten duydukları fakat ciddiye almadıkları, bugün de ciddiye almayacakları şeyler mi?

- Beş dakikalık bir Google aramasında, bir dakikalık chatgpt mesaisiyle karşısına çıkabilecek ezber kavramlar, klişeler mi?

Ne söylemeliyim ki, sözcük, anlatan ve anlatan olarak hakikaten muhatap olabilelim.

Bir gün din bilginleri ve Ferisiler, Hazreti İsa'ya, zina ederken yakalanmış bir kadın getirdiler. Yuhanna İncili'ne göre kadını meydana sürükleyip şöyle demişler:

“Öğretmen, bu kadın zina ederken yakalandı. Musa, Yasa'da bize böyle kadınların taşlanması buyurdu, sen ne dersin?”

Bunları peygamberi denemek, onu zor durumda bırakmak için söylüyorlardı.

Hazreti İsa, o sırada eğilmiş, parmağıyla toprağa yazı yazıyordu. Birkaç kez onları duymazdan geldi fakat soru defalarca ısrarla tekrar edildi. Oysa hüküm vericilerin, hele de peygamberlerin konuşması kadar susması daha doğrusu konuşmaktan kaçınması da bir derstir.

İsa Aleyhisselam sonunda doğruldu, hepsini dikkatle inceledi: “İçinizde kim günahsızsa, ilk taşı o atsın!” dedi. Sonra yine eğildi, toprağa yazmaya devam etti. Tarih önce ve daima toprağa yazılsa gerek. Ferisiler ve bilginler, cevabı işittiler. Önce yaşlılar ardından diğerleri birer birer dışarı çıkıp onu toprakla baş başa bıraktılar. Kadın, sürüklendiği yerde yapayalnız kalmıştı.

İsa Aleyhisselam yeniden doğruldu, kadına seslendi:

“Kadın, nerede onlar? Hiçbiri seni yargılamadı mı?” diye sordu.

Kadın, “Hiçbiri efendim!” diye cevap verdi.

Hazreti İsa, “Ben de seni yargılamıyorum.” dedi.

“Git, artık bundan sonra günah işleme!” diye ekledi.

Kadın, bir daha günah işledi mi? Âlimler, Ferisiler, o gün orada hazır bulunanlar bir daha günah işledi mi? Bilmiyoruz. Peygamberin o gün toprağa yazdığı söz, insanlık tarihi

**Bize, yalnızca bize
söylenen sözleri
duyabilirsek işte
o zaman bizim,
yalnızca bizim
olan kelimelere,
hikâyelere ve
eserlere sahip
olabiliriz.**

boyunca binlerce yüzbinlerce milyonlarca kez tekrar edildi: “İçinizde kim günahsızsa, ilk taşı o atsın!”

Hikâyenin doğal kahramanları, Hz. İsa, kadın ve günah. Özellikle şu günlerde hikâyenin karanlık yüzünde bekleyen Ferisiler’e bir adım daha yaklaşmaya ihtiyacımız var. Hz. İsa’nın soğukkanlı uyarısı karşısında sendeleyebilen, ellerindeki taşı utançla koyacak yer arayan haysiyetli münazaracıları bugün ara ki bulasın. Söze muhatap olmak derken işte tam bunu kastediyorum. Yani kendisine bir söz söylendiğinde, o sözü kendisine söylenmiş bir söz olarak kabul edip, üzerine düşünmek ve gereğini yapmak.

(Düşünelim, bugün günah ve günahkâr karşısında bir “İsa” ortaya çıkıp kalabalığa doğru “içinizde kim günahsızsa” diye seslense, sözün hakiki muhatabı olmak cesaretini gösterebilecek kaç kişi çıkar? Sözü duyanlar ellerindeki taşı koyacak yer mi arar yoksa hazır bulunan diğerlerine ve milyonuncu kez kendine karşı günahsızlığını ispat etmek için öne atılıp taşı olanca gücüyle fırlatmaya mı koyulur? Her gün biraz daha devleşen linç canavarına bakılırsa bir cebimiz herkesten sakladığımız günahlarımız öteki cebimiz taşlarla dolu, ilk taşı, “ilk taşı günahsız olanınız atsın” diyene atmaya hazır bekliyoruz.)

Ben bugün hasbelkader söz söyleyen kişi olarak, o toprağa bağdaş kurup oturmuş peygamberin erdeminden ufacak da olsa bir iz taşıyabilecek miyim, peki siz, söylediklerim karşısında tarih boyunca bu hikâye anla-

tırken ayıplanan Ferisilerinki kadar bir feraset gösterebilecek misiniz?

Bunlar hakikaten cevaplama zor sorular. Sonunda şuna karar verdim; “Ne anlatmalıyım ki, anlamı olsun” sorusu karşısında.

Bir edadan bir ölçüden bir tavırdan, tavır alış biçiminden bahsederssem söylediklerim belki, bir umut anlamı sayılabilir. En temel soruları cevaplanmış sayarak değil, üzerine düşünerek, ve başkalarında olmayan şeyi, yani Sokrates’de, Wittgenstein’de, Aristoteles’de, Dostoyevski’de, Tanpınar’da, Zizek’de, Orhan Pamuk’ta olmayan bir şeyi işin içine katmalıyım. Ne olmalı o?

Elbette kendimi, kendi deneyimlerimi. Aslında bu konuşmanın konusu pekâlâ bu olabilirdi: Her ne yapıyorsak yapalım, ona kendimizi katmanın yolunu bulabilirsek eşsizliğe, özgünlüğe ulaşmamız kaçınılmazdır.

Sorumuz şu: Neden okuyoruz?

Bu soruya kendi cevabımızı bulmazsak, dinlediğimiz hiçbir şeyin bir anlamı yok. Kendi sebebimizi bulmak az önce bahsettiğim, işin içine kendini katmak demek aslında. Bu soruyu dile getirerek sormasam da cevabı okuduğum ilk kitaplarda yani daha çocukluğumda aradığımı görüyorum. Çok mutlu bir çocukluk geçirdiğim söylenemez. Ama onu anlatmaya başlarsam başka bir şeye sıra gelmez. Sadece bu kadarına inanmalısınız. Hayatın, yaşamının, dünyanın, çok da iyi bir yer olduğunu düşünmüyordum, gördüklerim, şahit olduklarım daha da çok kafamı

kariştiriyordu. Adalet ne demek? İyi biri olmak ne demek? Sevmek ne demek? Annelik, babalık, arkadaşlık ne demek? Bunca cevapsız soru ve yeryüzünün kendi çarpık salınımı ister istemez bir ahenksizliğe, kaosa, karmaşaya sebep olur. Bizi kederlendiren, mutsuz eden, huzursuz eden şeyleri düşünün, temelinde genelde ahenk yitimi vardır. Benim inancıma göre insan, kendisine ruh üfleyen ve eşrefi mahlukat kılan Yaratıcı'dan bazı tabii özellikler almıştır. Bunlardan birisi de ahenksizliğe tahammül edememe, kaosa şekil verme, bozuk olanı düzeltme arzusudur. İlk atamız Âdem'e atfedilen (ve ondan bugüne devam eden) şeylere ad verme kabiliyeti, onlara ad vererek nizam getirme, hakikatlerini onlara fısıldamak değil de nedir? İnsan ve yeryüzü arasındaki gerilim ve ilişki böyle bir ilişkidir.

Tarkovski, "Ruh, uyum peşindedir, hayatsa baştan sona uyumsuzluktur." derken herhâlde söylediğime yakın bir şeyi ima ediyordu.

Marcus Aurelius, "Günlerin sayılı. Onları ruhunun pencerelerini ardına kadar güneşe açmaya harca." diyor.

Bir şekilde, sıkıştığım dünyadan beni ancak okumanın kurtaracağını anladım. Okudukça dünya, insanlar bir anlam kazanıyordu. Ahenk kazanıyordu. İnsanın, dünyanın, en önemlisi de kendimin yürüyüş ritmini anlamaya başlıyordum. Daha doğrusu anladığımı düşünüyordum. Peki anladım mı? İşte tam bu noktada cevaplar anlamını yitiriyor. Fark etmez, hayatta esas olan hep yoldur.

(Bu da başka bir parantez, itiraf etmeliyim ki, bu ahenk arayışı sonsuz bir huzursuzluğun da ta kendisi. Ah harika değil mi, neye dokunsak paradoks! Okuyoruz, neden? İçimizdeki huzursuzluğa son vermek için. Neden? Kaosa şekil vermek için. Öte yandan okumak, deniz suyu içmeye benziyor. İçtiğin her kitapta susuzluğun biraz daha artıyor. Her kitapta bir yandan kendi ahengini bulduğunu düşünüyor bir yandan da asıl ahenk için okuman gereken kitapların sayısını arttırıp duruyorsun. Rasim Özdenören'in 70'li yaşlarında şöyle dediğini duymuştum: "Ah acaba Dostoyevski'yi şöyle, baştan sona bir kere daha okumak için vaktim var mıdır?" Bu delice değil mi? Bitip tükenmek bilmeyen bir huzursuzluk, sonsuz bir koşu!)

Niçin okuyoruz?

(Boş zamanlarımızda okumak değil elbette kastım. Çünkü bu modern zamanların en büyük yalanı. Okumak bir boş zaman meşgalesi mi? İşte cevapsız ve anlamsız bir soru daha size. Çünkü soru, doğası gereği gizli bir şeyi açığa çıkarmak için sorulur ama bazı soruların kendisi bir örtü işlevi görüyor. Neden boş zaman diye bir vaktimiz var. Boş zamanın varlığı, dolu zamanların varlığını işaret eder. Bu tez de toplamda insanın boş ve dolu zamanları olduğunu bazı eylemlerin dolu, anlamlı, bazı eylemlerin boş ve anlamsız ya da az anlamlı olduğunu söyler bize. Oysa insan, anlam arayan insan, kendini arayan insan için zaman sadece zamandır. Boş ve dolu olamaz. Daha doğrusu boş olamaz. Her an, her eylem, onun kendilik arayışında bir anlam ifade eder. Bize

zamanı taksim edenler, neyin dolu neyin boş olduğunu da tespit edip, kulağımıza fısıldayanlardır.)

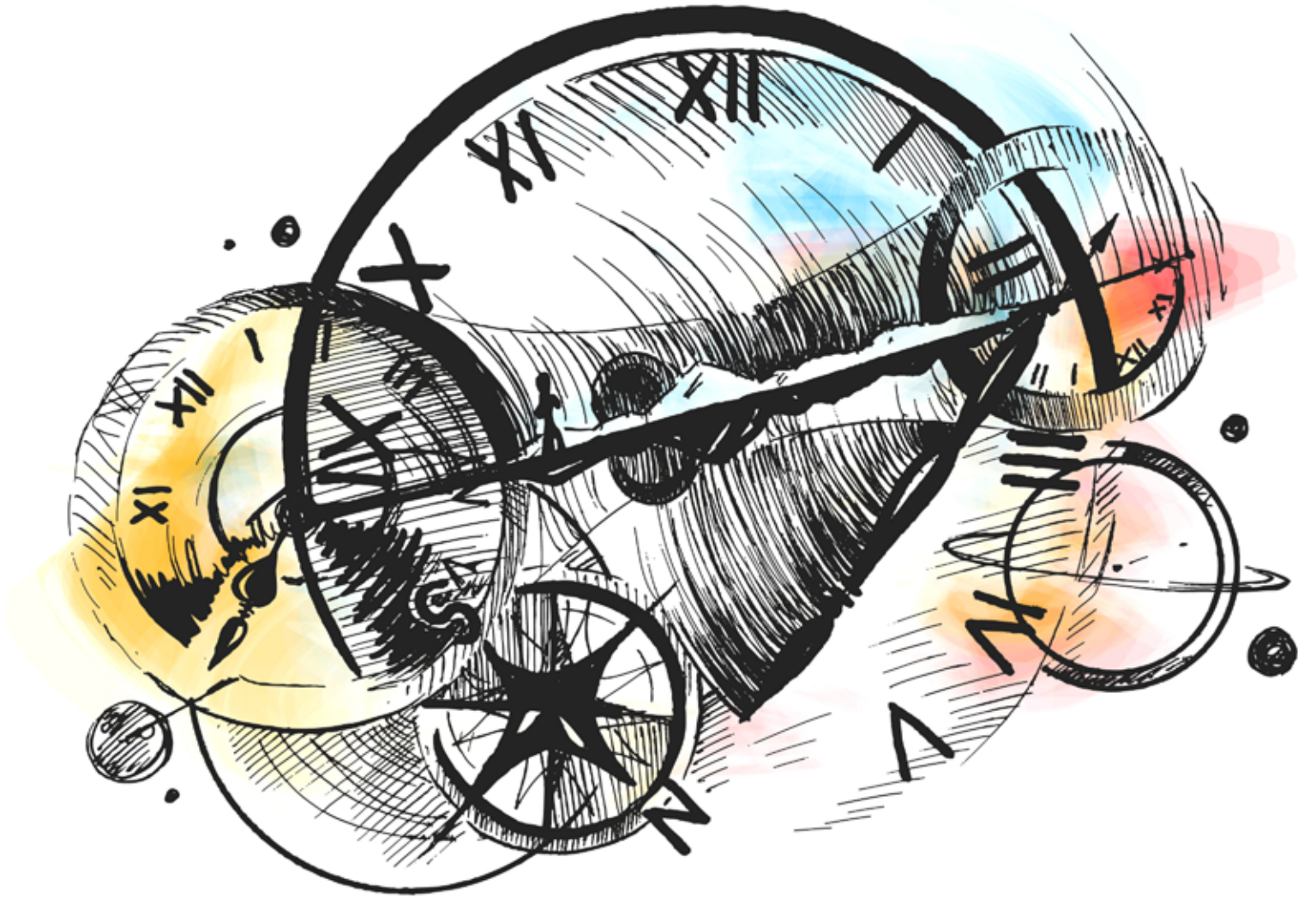
Niçin okuyoruz? Kendi varlığımızı anlamlandırmak için. Tanrı'nın Kierkegaard'ın deyişiyle bizimle neyi kastettiğini anlamak için. Çünkü ve öyleyse her kitap, bu zaviyeden bakınca yalnızca bizim için yazılmıştır. Orada öylece bizim onu okumamızı bekliyordur. Yıllarca, yüzyıllarca benim onu görmemi bekleyen harfler fikri size de büyüleyici gelmiyor mu?

Niçin okuyoruz? Kendi yolculuğumuzu anlamlandırmak, elimize aldığımız her bir kitabın bize yalnızca bize sadece bize ne söylediğini anlamak için. Bize yalnızca bize sadece bize söylenen sözleri duyabilirsek, işte o zaman bizim yalnızca bizim, sadece bizim olan kelimelere, hikâyelere ve nihayet eserlere sahip olabiliriz.

Sadece bize ait olan, sadece bizim için yazılmış olan, sadece bizim yazabileceğimiz sözcükleri (bazen o tek kelime bile olsa) bulursak işte o zaman sihirlerüstü bir sihir, bir büyük mucize gerçekleşiyor ve böylece birdenbire okumak yazmak ve yaşamak; doğru uçlarından üstüste katlanmış bir kâğıt gibi tek bir nokta üzerinde toplanıyor bir oluyor. Bir oluyor ve abarttığımı düşüneceksiniz belki ama Bir'e doğru oluyor. Bu yüzden Delfi'deki o tapınağın girişinde "Kendini Bil" yazıyordu; bu yüzden "Kendini bilen Rabbin bilir". Bu yüzden dünyadaki okurluk yazarlık ve kulluk yolculuğumuzun temel kaidesi aynıdır.

POETİKA GÖLGELERE ÇEKİLİRKEN

İBRAHİM TÖKEL

Türk toplum hayatına ilişkin tartışmalarda politik ve poetik arasında sık sık çatışmalardan söz edilebilir. Türk toplumunun kurtuluşuna ilişkin düşünce ve eylemler uzun süre politikanın gölgesi altında kalmıştır. Poetik olan göz ardı edilmiştir.

Şunu söylemekte beis yoktur zannediyorum, Türkler genel olarak politik bir toplumdur. Yani dünyaya bakışları, nesneleri ele alış biçimleri, okumaları genel olarak politikanın esas alındığı bir zeminde gerçekleşir. Başından beri böyle miydi? Çok zannetmiyorum, ancak Batılılaşma gayretlerinden beri, aşağı yukarı iki yüz yıldır böyle bir toplum olduk. Burada bir parantez açıp bu yazıda söz konusu edilen politikadan memlekette cari olan gündelik siyasal tartışmaların ima edilmediğini belirtmekte fayda var. Bu yazıda kastedilen herhangi bir siyasi anlayış, ideolojik tutum veya parti işleri değil, daha ötesinde toplumun dünya ve diğer insanlarla kurduğu ilişki biçiminin niteliği söz konusudur. Sözlerim kapalı geldiyse poetikadan ne kastettiğimizi açıkladığımızda kafalarımız daha da netleşecek. Ya da poetik tutumun ne olduğu anlaşıldığında politik tutumun da ne olduğu anlaşılacak.

Poetika edebî bir kavram. Bir edebiyatçının sanatını icra ederken bu sanatın felsefi, düşünsel ve kuramsal

altyapısını ifade eder. Genellikle şiir sanatı için kullanılır ancak edebiyatın her sanatı için kavramı genişletebiliriz. Bilinen en iyi örneği Aristot'un şiir sanatını el aldığı *Poetika* adlı eseridir. Yani bütün olarak bir edebiyatçının edebî eseri yaratırken bu eseri hangi düşünce ile ele aldığı, hangi ideal ve öncüllerle yazdığı poetikanın konusudur. Örneğin Orhan Veli ve arkadaşları Birinci Yeni de denilen Garip şiir akımını öne sürerken belli düşünsel ve sanatsal amaçlar ifade etmişlerdir. Eski şiirin vezin ve kafiye anlayışını tenkit etmiş, yine eski edebiyatın söz sanatlarını gereksiz bulmuşlar ve miladi yirminci asrın ortasında sıradan insanın hayatını anlatmanın daha önemli olduğunu vurgulamışlardır. İşte bütün bu fikirler bu sanat anlayışının poetikasıdır.

Ancak poetika çok daha geniş anlamlar kazanmış bir kelimedir. Poetika bir millete ait bütün kültürel kodları açıklarken de kullandığımız bir metafora dönüşmüştür.

Politik ve poetik derken kastedilen şudur. Biz dünyaya bakarken acaba politikanın yani güç ilişkilerinin, yönetmenin/yönetilmenin ve politikaya ilişkin diğer kavramların penceresinden mi bakıyoruz yoksa kültür, medeniyet, insan ilişkilerindeki estetik, incelik ve tarihsel birikim açısından mı yaklaşıyoruz? Biz sorunlarımızı ele alırken ve

çözümlerken bunları politikanın konusu olarak görüp çözümleri de bu alana ilişkin mi görüyoruz? Yoksa bu sorunları, tarihsel arka planlarıyla birlikte kültürel, felsefi ve insanın ruhsal yaşantısının bir neticesi olarak mı görüyoruz? Ve yine bu sorunları empati yaparak, kültürel kodları harekete geçirerek, felsefi taraflarına dikkat çekerek mi çözeceğimizi düşünüyoruz?

Açıkçası hem Türk toplumu hem Türk devleti, sorunları politikanın çözebileceğine inanarak iki yüz yılını geçirmiş bulunuyor. Hem Osmanlıların bütün on dokuzuncu yüzyıl aydınları hem Cumhuriyet elitleri hem de günümüz toplumunun hemen hemen bütün kesimleri politikanın dertlerimize şifa getireceğini söylemektedirler.

Amin Maalouf'un son kitaplarından birinin ismi oldukça manidar: *Çivisi Çıkmış Dünya*. Hakikaten dünya sisteminin, alışıldık kuralların, kurumların ve örgütlerin dağıldığına şahit olunan tarihi günler yaşanıyor. Bizim tarihselliğimizi de yakından ilgilendiren Vestfalya düzeninin ve İkinci Dünya Savaşı ertesinde kurulmuş uluslararası sistemin çatırdağını görüyoruz. Alışıldık kurallar işlemiyor, uluslararası sistem çalışmıyor. Filistin'de, Balkanlar'da, Rus sınırlarında, Pasifik kıyılarında olan biten, dünya sisteminin fay hatlarının kırılmasıdır. Faylar bir kere

**Tarihi yapan,
insanı sürükleyen,
hikâyeleri yazan
her ne kadar
politika veya güç
gibi görünse de
arkasındaki asıl güç
poetik olandır.**

harekete geçtiğinde nerede duracağı asla kestirilemez. Esasen bütün bu yaşananlar, politik olanın poetik olana galebe aldığını gösteriyor. Poetik olan gölgelere doğru çekiliyor. İrfan ehlinin ve büyük sanatkarların ortalık karıştığında kendi özel alanına, kitaplarına ve sanatına çekildiği gibi.

Medeniyet veya uygarlık tarihi politik ve poetik olanın çatışması veya diyalektiği ile gerçekleşir. Kültürel olan ile politik olan hem birbiriyle mücadele eder hem de birbirlerini besler. Politik olanın arkasında daima poetik olan yatar. Aslolan poetik, kültürel olandır; politik olanı besler. Milletin siyasal bir güç istenci olan politik alan; gücünü, kaynağını poetikadan alır. Düşünce, sanatta, kültürel alanda yani poetik alanda bir toplum ne kadar güçlü olur ve derinleşebilirse politik alan da o kadar güçlü olur. Tersî çok geçerli değildir ama. Yani politik olan poetik olanı besleyemez. Nadirdir.

Tarihten, imparatorluklardan söz ettiğimizde geriye kalan miras genellikle poetik olandır. Mimar Sinan, Fuzuli, Şeyh Galip veya İtrî'nin kalıcılığı ve derinliği politik olanla kıyas edilmez. Osmanlı'nın politik mirası şöyle veya böyle yaşarken Süleymaniye Camii sanki ebediyen kalacak gibidir. *Su Kasidesi* ebediyen kalacaktır. İtrî'nin *Tekbir*'i ebediyen dillerde ve dudaklarda olacaktır. Do-

layısıyla tarihi yapan, insanı sürükleyen, hikâyeleri yazan her ne kadar politika veya güç gibi görünse de arkasındaki asıl güç poetik olandır.

Poetik olanın gücü dünyanın hemen her köşesinde kendini hissettirir. İnsanlığın ortak mirası diyebileceğimiz bütün eserler, yapılar, metinler veya hukuki kazanımlar poetik olanın etkisi altında var oldular. Shakespeare'den Homeros'a, İbni Arabî metinlerinden Dostoyevski metinlerine, Rönesans tablolarından Hint Upanişatlarına kadar insanın yeryüzü macerasına tanıklık eden ne kadar eser varsa poetikanın gücünü yansıtır. İnsanın yeryüzü macerasına eşlik eden, onu anlamlı kılan ve hepsinin ötesinde insanın hikâyesini yazan poetik bilinçtir.

Şimdi dünyanın zor zamanlarında hemen hiçbir kuralın ve düzenin işlemediği zamanlarda; politikanın, gücün, barbarlığın zamanlarında poetik olanın gölgelere çekildiğini gözlemliyoruz. Poetik olan, olanca gücüne rağmen çok naif, kırılğan ve zariftir. Gücün, zorbalığın yanında yaşayamaz. Kendi kovanına çekilir. Ancak olan biteni silinmez bir biçimde kayda alır. Bugün dünyanın her yerinde kırılan, parçalanan, dağıtılan hayatların, çocukların, kadınların, hayvanların kaydını bir şekilde tutar.

Türkiye de eksik olan poetik bilinçtir. Cumhuriyet'in İlk yüzyılını mü-

tevazı bir varoluş davası etrafında kendi bitmez tükenmez iç hikâyeleri ile geçiren Türk toplumu politik gücünü artırırken (ki bunun işaretleri hemen her yerden görünmektedir), ikinci yüzyılın şafağında yüzünü kalıcı olana, tüketilmez olana çevirmek durumundadır. Son zamanların pek revaçta tartışmalarından olan kültürel iktidar meselesine bu açıdan bakmakta fayda var.

Bir Albüm: Abdallara Kalan

Açıkçası Kalan Müzik olmasa Türk müziğinin son otuz, kırk yılı nasıl şekillenirdi bilemiyorum. Bu süreçte zarfında o kadar muazzam bir katkı yaptılar ki Türk müziğine, bu kadar olur. Tamburi Cemil Bey'den Hafız Burhan'a, Aşık Veysel'den Hacı Taşan'a, Kani Karaca'dan Nevzat Atlığ'a kadar müziğin her alanında yetişmiş ve artık unutulmaya başlanmış ne kadar isim varsa hepsini yeni anlayış ve tekniklerle sunmayı bildi. Bir ara o inanılmaz zenginlikteki TRT repertuvarına da el atmıştı ancak bildiğim kadarıyla sonuçlanmadı o büyük iş.

Müzik zaten başlı başına büyük müessesese. Nerden başlanır, içine nasıl girilir, millet hayatında yerini başka ne doldurur? Bunlar çok yakıcı ve derin sorular. Türkiye'de müziğin hâli hakikaten içler acısı da Batı memleketlerinde çok mu iyi? Açıkçası pek zannetmiyorum. Büyük müzik olarak adlandırılan klasik

Batı müziğinden sonra Batı'nın da hâlihazırdaki durumu içler acısı. Modern sanatların bütün dallarında olduğu gibi müzikte de geline yer tam anlamıyla büyük bir düşüş. Büyük sanat zaten yok, olsa da gören göz, duyan kulak yok. Tolstoy müzik dileyemezmiş, dinlediğinde sürekli ağlarmış.

Köken itibarıyla bir Osmanlı çocuğu olan Elias Canetti, derin uygarlığın ve kültürün, kulak eseri olduğunu söyler. Yeni Batı uygarlığının göz medeniyeti olduğunu, sırf gözlerden ibaret duyuş ve düşünüşün insanı hakikatten, hikmetten uzaklaştırdığını söyler. Hakikatin kulakla olan irtibatından bahseder. Nihayetinde şifahi bir kültür yaratan Türklerde de kulak son derece önemlidir. Anonim türkülerden ilahilere, cenk hikâyelerinden meddahlara kadar sözlü kültür bizde esas belirleyici alan olmuş. Rivayet odur ki divan şairi aruz veznini öğrenmek için son derece iyi bir kulak eğitimi almak durumundadır. Şairler şiiri söylemezden evvel bir müddet usta şairlerden vezin eğitimi alırlar imiş. Kulak, aruz vezninin ritmini çözmeden şiir söyleyemez imiş.

Abdallar Türk toplumunun en renkli, hüznü ve müzisyen topluluğudur desek yeri. Orta ve Güney Anadolu'nun çok farklı yerlerine dağılsalar da genellikle Kırşehir, Kırıkkale civarında yerleşmiş durumdalar. Gezgin, kalender ve sözlü

kültür çizgisinde bir hayat süren bu topluluğun hayatlarının çoğu müzik etrafında şekillenmiş. Yirminci yüzyıl Türk halk müziğinin en büyük icracıları arasında yer alan Muharrem Ertaş, Neşet Ertaş, Hacı Taşan, Çekiç Ali (Ali Erşan) gibi müzisyenler bu topluluğun üyesidirler. Genelde düğün müzisyenliğinden başlayıp Türk halk müziğinin en büyükleri arasına giren bu müzisyenler olmasa hakikaten Türk müziği çok şey kaybederdi. Hayatlarını müziğe veren abdallar hâlen büyük müziğin icracıları olarak faaliyet gösteriyorlar. İşte Kalan Müzik bir güzellik daha yapıp *Abdallara Kalan* adında dört CD'lik, toplam 46 eserden oluşan bir albüm çıkardı.

Son sözü filozof Nietzsche söylesin: "Müziksiz bir hayat hatadır."

Çaat sesiyle irkildim. Dergideki hikâyeye öyle dalmışım ki başımı kaldırdığımda bir süre Adana-Mersin treninde olduğumu anlayamadım. Az önce hayatla hesaplaşan bir yaralının hastane odasında idiydim oysa.

Kendimi biraz daha toparlayınca öndeki vagonla aramızdaki pimin koptuğunu anladım. Tren giderek uzaklaşıyordu bizden. Çukurova'nın ufkunda güneşe batıp kayboldu sonra. Bizim vagonsa sahibinin aracına yetişmeye çalışan bir köpek gibi inleyerek koştu bir süre.

Bu sırada koltuğun kollarına sımsıkı yapışmaktan başka bir şey düşünemiyordum. Devrilmemesi için gayriihtiyari dengede tutmaya çalışıyordum vagonumuzu. Diğer yolcular da ne yapacaklarını bilemez durumdaydılar sanırım. Zira heykel gibi oturuyorlardı.

Biraz daha toparlanıp mantıklı düşünmeye başladığımda onlarca felaket senaryosu doldu zihnime. En mantıklısı, önümüze bir virajın çıkma ihtimaliydi. Bu hızla giderken kesin devrilirdik. Çok şükür ki olmadı böyle bir şey; hiç kıvrılmadan gidiyordu raylar. Çukurova'da yaşamının iyiliği.

Vagonumuz, yükselip alçalan gıcırtilarla yavaşladı. Koşmaktan yorulup hayal kırıklığıyla durdu. Biz

yolcularsa vücudumuza felç inmiş, sabit gözlerle karşıya bakıyorduk. Bu şekilde bir, iki dakika oturduk sanırım. İlk benim önümdeki kadın hareketlendi. Ön kapıya kadar yürüyüp aşağı baktı. Onu gören bizler, sırayla çözüldük. Mezarlarından uyanan hortlaklar gibi ağır ve çekingen hareketlerle ayağa kalkıp ne yapacağız şimdi, der gibi birbirimize baktık.

Geniş bir düzlüğün ortasındaydık. Sağımız marul tarlası, solumuz kızıl toprak. Marulların sonundaki evler, gri hayaller şeklinde seçilebiliyordu. Diğer yanda, kızıl düzlüğün bittiği yerde bir otoban vardı sanırım. Bazen bir araç gölgesi belirip kayboluyordu zira orada. Denizin ortasındaki bir gemide gibiydik. Bir çözüm bulmaya çalışıyorduk bu duruma. Bazılarımız daha hızlı düşünüp çareler üretmiş olmalılar ki aramızdan liderler türedi. Kendilerine yakın olanları çevrelerine toplayarak biz tebalarına emirler vermeye başladılar.

Zayıflıktan elmacık kemikleri çıkmış, esmer ve uzun boylu olanı, inip tarlanın ardındaki köye gitmemizi söylüyordu. Bir an önce yürümeye başlarsak karanlık çökmeden varabilirmişiz. Çok okuyan biriydi sanırım; konuşurken arada bir gözlüğünü düzeltiyordu.

Nispeten daha kısa boylu fakat geniş omuzlu diğeri, otobana yürüyüp bir

otobüse binmeyi teklif etti. Solmuş, yer yer eprilmiş takım elbisesine rağmen, vakur hareketleri ve ciddi yüz ifadesiyle güven telkin etmişti çevresindekilere. Bir orman gölü dinginliğini andırıyordu sesi. Kelime ve cümleleri davudi bir tonda acelesiz sıralarken saçmalasa da önemli şeyler söylüyor sanırdınız.

Üçüncüsü, iki öneriye de karşı çıkıyordu; evlerin çok uzak olduğunu ve karanlık çökmeden oraya ulaşamayacağımızı düşünüyordu. Yoldansa Adana-Mersin otobüslerinin geçip geçmediğinden emin değildi. Bu yüzden beklememiz gerektiği konusunda ısrar ediyordu. “Er ya da geç bizi almaya gelecekler.” diyordu bir oğlan çocuğunun incecik sesiyle.

Kambur omuzlarının altından başını kaldırıp yüzümüze bakmadan konuşuyordu.

Bu arada dördüncü bir şahıs peydahlandı. Omuzlarının üzerine konmuş koca bir karpuz benzeyen kafasında saçları dağınık, pos bıyıklı ve çatık kaşlıydı. Münakaşa eder gibi yüksek perdeden konuşuyordu. Bıyıklarına tükürükleri takılıyor, sık sık sıvazlama ihtiyacı duyuyordu. Üçüncünün çekincelerine katılmakla beraber, bekleme görüşüne karşıydı. Kendisine sorulduğundaysa bir fikir üretmiyor fakat düşüncelerde açık bulmayı iyi beceriyordu.

**Tarlanın ardına
serpiştirilmiş
evler, göğün
sonundaki
yıldızların
yere dökülmüş
devamıydı sanki.**

Liderlerimizin atışmalarını dinledik bir süre. Sonra dinlediğimiz görüşlerin etkisiyle dörde bölündük. Sadece dördüncünün yanında tek kişi kaldı. Öne uzattığı kocaman kafası ve geriye attığı omuzlarıyla kavgaya hazırmış hissi veren ama sarkık alt dudağıyla aptal bir yüz ifadesi olan bos bıyıklı adamdı bu.

Bir süre sonra, başta önderlerimiz, geleceğimizle ilgili ürettiğimiz çözümlere birbirimizi ikna etme çabasından artık vazgeçip biraz da dördüncünün etkisiyle münakaşaya başladık. O aşamada biri diğerinin hangi fikri savunduğunu unutup görüşlerin doğru ve yanlış yönlerini tartışmayı bıraktı. Karşısındakinin şahsına hakaretler ederek onu alt etme çabasına girişti.

Ara sıra ikili gruplar da oluşuyordu. Ama bu, sırf hedefe aldığı grubu bir yandaşla birlikte alt etme kurnazlığından başka bir şey değildi. Daha fazla muhalif olduğu o grubu bitirdikten sonra sıra yandaşına da gelecekti muhakkak. Buna karşılık hedefteki de boşta kalan diğer grupla birleşmek ihtiyacı hissediyordu hemen. Birleşenler daha büyük çatışmalarla tekrar rakip oluyordu çok geçmeden. Zira bir aradayken fikirlerini tartışmaya daha fazla zaman buldukları için daha bir hınçla bilenerек ayrılıyorlardı.

Dört grup arasında atışmalar devam ederken karanlık çöktü marul tarlasına. Tarlanın ardına serpiştirilmiş

evler, göğün sonundaki yıldızların yere dökülmüş devamıydı sanki. Diğer tarafta, yoldan geçen araçlar daha iyi fark ediliyordu şimdi. Yıldızlar gibi olduğu yerde durmak-tansa şehre akıyor, dolayısıyla umut vadediyorlardı yolculara.

Evlere ve otobana gitmek isteyen liderlerimiz, halkını bu ışıklarla cesaretlendirip vagondan indirmeye çalışıyordu. Tam o anda büyük bir gürültü koptu arkamızda. Gözlerimi hastanede açtım. Ne olduğunu az önce televizyondan öğrendim; bir sonraki tren çarpmış vagonumuza. Biletçisinden makinistine, istasyonlardaki hareket memurlarından, müdürlerine kadar en arkadaki eksik vagonu fark etmedikleri için tutuklanmışlar.

Şimdi bunları yazarken, doktorun eşime söyledikleri geliyor kulağıma; durumum ciddiymiş. Bir daha yürüyemeyebilirmişim. Hatta felç, boynuma kadar çıkabilirmiş. İnsan, uyuyamayıp güneşe ve arkadaşlarına, ekmekle sudan daha fazla ihtiyaç duyunca anlıyor dışarıdaki günlerinin değerini. Ve meşguliyetler bitip yeterince sıkıldığında, hayatını gözden geçirme fırsatı buluyor. Çocukluğunu, gençliğini, eşini, özellikle evlatlarını düşünüyor. Yaşama amacını, dünya hırslarını... Trende gelirken dergide okuduğum öyküyü hiç anlamamışım meğer. Şimdi yazarken fark ediyorum bunu.

- 1 **"Ömür dediğin..." diye başlayan cümleyi nasıl tamamlarsınız?**
Hayret, aşk, şükür ve gayret ile anlam kazanır.
- 2 **Hayatınızda olmazsa olmaz dediğiniz üç şey...**
Sadece bir şey var: Allah'a olan imanım ve muhabbetim.
- 3 **Bir koku var sizi çocukluğunuza götüren, o koku nedir?**
Annemin yazmasındaki koku.
- 4 **Şimdiki mesleğinizi yapmasaydınız ne yapmak isterdiniz?**
Akademisyen olmak isterdim.
- 5 **O kitabın/öykünün kahramanı sizi neden çok etkiledi?**
Raskolnikov. Çünkü ruhun arınarak iyileşmesi, vicdanının sesini duyup pişman olan ve yönünü güzele dönenler için mümkündür.
- 6 **Özlemek deyince aklınıza ilk gelen?**
Eşim.
- 7 **Hayatınızda "bu benim kırılma noktam" diyebileceğiniz bir ânınız?**
Oğlumu kucağıma aldığım an.
- 8 **Mevsimlerden hangisi?**
İlkbahar.
- 9 **Tarihte bir olaya şahitlik etme imkânınız olsa hangi olayı seçerdiniz?**
Bedir Savaşı.
- 10 **Cevabını çok merak ettiğiniz bir soru...**
Rabbim beni seviyor musun?
- 11 **Kederlendiğinizde yaptığınız şey?**
Türkü dinlemek ve şiir yazmak.
- 12 **Hayatta rafa kaldırdıklarınız?**
Varlığı gönlüme iyi gelmeyen bazı insanlar.
- 13 **Ruhunuzda iz bırakan biri?**
Rahmi Eray.
- 14 **En sevmediğiniz özelliğiniz?**
Bazı konularda irade göstermekte zorlanmam.
- 15 **Ruhunuz nereli?**
Nereli olduğunu bilmiyorum ama dünyalı olmadığından eminim.
- 16 **Gözünüzü kapattığınızda duyduğunuz/duymak istediğiniz o ses?**
Beni rahatlatan sessizlik, ses değil.
- 17 **Geçerken gördükleriniz...**
Çocukların masumiyeti, cenneti ayaklarında misafir eden anneler, Allah'ın sonsuz güzelliğinden sadece bir parıltının tecelli ettiği tabiat, çiçeklerin tebessümü, atların asaleti...
- 18 **Bir notunuz var mı?**
Gönlümüze iyi bakalım. Dünya herkesi az çok yaralar. Başkalarına şifa olarak şifa bulabileceğimizi düşünüyorum. Dünya hayatının kısıtlılığını ve ölümlü olduğumuzu derinden idrak ettiğimizde, kaygı duyduğumuz pek çok şeyin ne denli anlamsız olduğunu fark eder ve belki de biraz rahatlarız.

AYAKÜSTÜ SORULAR?

ORADA OLMAYAN ADAM

HARUN CEYLAN

Elimden kaçıp giden mutluluklar sargılı olarak geri döndüklerinde sebebini sormadım. Yalnızlığın kaygısızlığında serpilmiş büyük hayat planları geçmişin kalbine hançer sapladığında orada değildim. İe çıkılan yolculuğun, bencilikle şişinen benliğin zaafalarını bir bir geride bırakmak adına yapılması gerektiğini tonlayan vahye kulaklarını tıkadığında özüne ierlemeyen ben değildim. Maddi çıkarlar, “ben geliyorum”cu akarlar ve “seyredin beni” sesleri arasında 2.0 medeniyet diye piyasaya sürülen Batı’nın dünyaya attığı en son elmeden muzdarip ruhlara “Durun, bu medya çıkmaz sokak!” diye ünleyene karşı durmadım. Ellerimi açtığımda gönlümün sırlarını ve hüznlerimi arz ettiğim Yaratıcıma karşı Âdem’den beri düştüğümüz hâllerin serencamını şikâyet ederken O’nun peygamberlerine yapılanlar zihnimde canlandığında cüretime şaşıran gönlüme kızan ben değildim. Tan yeri ağırırken hâllerini düşündükçe ağladığım insanların kendi elleriyle yaptıkları sonucu çektikleri ve çektirdikleri acılara sürülemeyen merhemi ben icat etmedim. Kısa hayatın uzun

emellerine müptela olmuş, kuşku ve endişe sisinde birbirlerine işaret verip yollarını bulmaya çalışan, birikimlerini varlık sebebi yapmış, gözlerini toprak dahi doyurmayan dünyalılara sesini duyuramadığında kalbi sıkışmayan olmadım. Hislerini kopuk hayaller bekleme salonunda unutanların üstten bakış atmalarına seyirci kalmadım.

Hayatın tirajı yüksek, trajikliğinde debelenenlerin uzatılan elleri hor görmelerine ve kendi bataklıklarının reklamını yapmaya devam etmelerine şaşırmadan edemedim. Kötülüğün son cazibe merkezi olarak sürülmüş dijital tarlaya korkuluklardan korkmadan üşüşen kargaların telaşlarını hayretle seyrettim. Her döndürüldüğünde farklı şekiller çıkaran bir kaleydoskop benzeyen ve aldatıcı vizyonlarla gözlerimizi boyayan yapmacıklıklara kapılanları gördükçe içimin yağları erimedi. Kendimizden bildiğimizi, bilmeden sevdiğimizi, tartmadan benimsediğimizi farklı boyutlarda gezinirken gördüğümde kendimden şüphe duymadım. Başladığım cümleyle bitirdiğim kelime arasında şahit olduğum anlam gelgitlerinin sebebi olan semavi bir cezbedarın varlığını inkâr etmedim. İçime yerleşmeye çalışan şüphe kurtlarının kemiremeyecekleri bir zırha bürünmem için gerekenleri toplamam, aklımın bir karış boyu yükselmesinden daha uzun sürmedi. Rahman'ın "Öyleyse Rabb'inizin nimetlerinden hangisini inkâr edebilirsiniz?" diye seslendiği insanoğlunun nankörlerinden olmak hedefim hiç aklımdan çıkmadı.

Seccademde biriken yakarışların merkezinde, dolu misali üzerimize boca edilen ve şatafatlı, eğlenceli ve cazibeli hayatlar gibi makyajlanan fakat koçluklarla yürütülen "yaşam tarzları" yer almadı.

Leblebi tozu püflediğim ve sokak çamuruna bulandığım çocukluğumda yaşken eğilmeyenlerle mücadelelerim hayatın demini tatmış büyüklerin takdirini kazandığında şımaran taraf olmadım. Üst perdeden gösterişçi, alt perdeden kibirli aksanların kulak tırmalayıcı bestelerine maruz kaldığımda sessizliğimi mağlubiyete yoranlara, elimden acımdan başka bir şey gelmedi. Onların hamlıklarına acı acı gülümsemekten başka yapabileceğim bir şey olmadı. Ters şeritten giden hayatların acil servise götürülmeleri gerekirken rol modeller olarak sunulmalarına tahammül gösterenlerden olmadım. Küçük dünyalarımızın küçük süsleriyle mutlu olabilen küçük yüreklerimiz kara tahta, kara önlük ve kara kömür üçgeninde dolanırken şikâyet edenlerden olmadım. O zamanlar bir gazozla veya çatapatla açıveren yüzlerimiz, sırayla beraber oynadığımız oyuncaklarımız, sobada pişen aşlarımız, yetinmeyi bilen kalplerimiz varken hayatın yükünü bugün göklere çıkaranların tahayyüllerine şaşkınlığımı gizlemedim. Peri tozlarıyla simlenen çocukların büyümeye geç kalmalarına sebep olan şımarıklıkların bize nelere mal olacağına dair umutsuz öngörülerimi savsaklayamadım.

Kaderi, ters dönmüş kaplumbağa gibi yorumlayanlara ram olmuş, sevinç ile üzüntü anlarını birbirine karıştıran insanlardan, dikenli tellerden geçmeyi göze alarak girdikleri yasaklı bölgelerde gençliklerini tüketenlerden, hâl tercümesi anlaşıl-maz bir dilde yazılanlardan ve zihin gürültüsünü duyurmanın derdinde olanlardan hazzetmedim. Sanatın insana sunacağı manevi aşamaları göz ardı edip onu sanatla madde kuyusuna atmaya çalışanlara saygı duymadım. İnsanlara sundukları reçetelerin onların tüm hastalıklarına şifa olduğunu iddia edenlerle ve toplumu şöhret kazanmanın sadece bir aracı olarak görüp bu uğurda ifsat edici yollara başvuranlarla işim olmadı. İtibarı sayılarla hesaplayan, kimliğini alıcıların gündemine göre ayarlayan, kullan-at formüllerle ruhları tamir edebileceğine inanan, hazır emeklerin üstüne konarak ilerleyen ve kurulmuş sahnede dikildiği hâlde mangalın külünü başkalarına bırakmayan figüranlara muhabbet beslemedim.

Kendime bile yetişemediğim şehir zamanında sokakların baş döndüren hızına isyan eden kaldırımaların homurdanmalarına ve ağaçların sabır çekmelerine kayıtsız kalamadım. Bulutları kirli gri, küf rengi bu şehrin bulanık atmosferinde kesilen nefesim aslında düşlerimin yer ve zamanının buraya ait olmadığını haykırmaya yetmediğinde aranızda değildim.

Bu yüzden kınamayın beni. Orada olmadım.

GELDİK YOKTUNUZ

Z. RUMELSA TOPAL

-Tak tak tak!
-Kim ooo?
-Abla telefonunuza gelen kodu söyler misiniz?
-Kod mu? Bakıyorum ııı... Bir dakika...
-O zaman bi' T.C. alabilir miyiz?
-Tabii kimliğim şuradaydı...

...

Merhaba! Beni hemen tanıdınız değil mi? Tanınmayacak gibi de değiliz yani ayıptır söylemesi... Kendimizi övmek gibi olmasın ama cümle lem bizi bilir, tanır. Sıkı sıkı sarılırlar bize. Ara sıra kalbimiz kırılrsa da kargolarınızı kırmayız efendim, gözümüz gibi bakarız emanetlere, evelallah!

enem elimden hızlıdır, annem bu yüzden halama benzetir. "Kargocu değil avukat olaydı o zaman oğluşun!" diye laf çarpar halam da. Onların laf yarışında gide gele yürümeyi öğrendim. Ondan aldım, buna sattım derken büyüdüm serpildim. Babaannemin böreklerini gizlice eve taşıdım, annemin motiflerini Hly teyzeye, pazar poşetlerini Hasan amcanın balkonuna. Bir de bakmışım ki "Bittibitiyor" kargo şirketinde işe başlayıvermişim! Kurucusu, yeni evlenmiş; bu zamanda düğün masraflarını karşılamak kolay mı efendim? Düğün masraflarını karşı-

lamak niyetiyle bismillah demiş ve kargo şirketini kuruvermiş. Kulağına ezanını okumuş ve üç kez Bittibitiyor diye fısıldamış. Gel zaman git zaman... Çocuklar doğmuş, boy boy dizilmiş, bymz serpilmiş. Okul ağına gelmişler. Tek şube yetmez olmuş. İçten bir tekbir getirmiş ve yeni şubeler açmaya niyetlenmiş. şirketin soyu soylanmış, boyu boyulanmış, yeni şubeler dolmuş taşmış. Derken bir haber alındı kulağıma. Yeni kargocular aranıyormuş. Duyar duymaz içimde kelebekler uçtu, volkanlar patladı, ihtilal oldu. O an kararımı verdim, evet, kargocu olacaktım! Annem doktor olmadığım için çok kızdı. Babam sanayiye girmediğim için hayli fkeli. Olsun, hayallerimin peşinden koştum, motoruma bindim, vın vın...

Eee şirket yeni, motorlar gıcır. Hele bir ehliyet alayım asıl o zaman görün siz beni! şimdilik motorumla idare edin. Sahi sizi motorumla tanıştırmış mıydım? Küheylan! Haydi gelin, Küheylan'la sizi kısa bir gezintiye çıkarayım. Uçuşa hazır olun! Teker sesimden cümlesi bilir beni. Zaten pandemi döneminde adımıza duymayan, aracın renginden kargo firmasını tanımayan kalmadı. Bu zamana değin bir kez olsun internetten alışveriş yapmayanlar, indirim günlerini dört gözle bekler oldu. Cumalar kara, kasımlar şaha-

ne, yıl sonu muhteşem olmuşmuş da ürünlere yüzde elli indirimmiş de... Ekmek parası derdiyle bir o yana bir bu yana koştuk durduk. Zamanında kara tren için yakılan türküler, kargocular için söylenmeye başladı. Kalpten kalbe giden yollardan bir kargocu geçip gidiverdi. Perdeler, biz kargocuların gl cemalini görebilmek ümidiyle aralandı usulca.

Yüzümüze gülüp de ardımızdan atıp tutanlar yok değil. Kod isterken bir çırpıda syleyiverip yazmamıza müsaade etmeyenler; "Gözümüz yollar-da kaldı, hiç getirmeseydiniz!" diye ıkışanlar; "Ne biçim ürün bu, al geri götür bunu!" diye azarlayanlar bir yana... Kara Sular inen ayaklarımızı düşünüp de soluklanmamıza müsaade eden, bir bardak su veren, bir hayır duasını esirgemeyen müşterilerimiz de yok değil. Amma velakin, sayıları bir elin parmağını geçmez. Bir güler yüz göstermek, "Allah senden razı olsun, ellerin dert görmesin." demek çok mu zor yahu? "Kaçak kat çıkıp apartmanlar dilerken güzel dileklerinizi de kat kat rtmşsnz, gmmşsnz derinliklere." deyiversem kırılmaz mıydınız? Keşke bu cümle, az önce azar iştirken aklıma gelseydi. Hep böyle oluyor, iş içten geçince cevaplar aklıma geliyor. Babama ekmişim. Onun da namazda aklına gelirmiş, anneme mutfakta vereceği cevaplar.

Caddeler, sokaklar, karış karış ezberimdedir. Hangi köşeden dönünce kestirme yola çıktığını en iyi ben bilirim. Hangi kaldırımın dibine çiğköfteci açıldığını, hangi parka yeni oyuncaklar geldiğini de... Devren satılık dükkânlar, ruhsatsız kaçak yapılar... Sucu Necmi abinin hangi dereden su getirdiğini ve şişelediğini... Neyse üstüme vazife değil. Üstelik sizin göremediklerinizi görürüm ben! Gülhatmi çiçeklerinin ne zaman açtığını, gelinciklerin kim için alev alev yandığını görürüm. Fırtınada dalı kırılan çam ağaçlarını, mahzun bakışlarından anlarım. Dili damağı kurumuş garip hayvanları, inlemelerinden bilirim. Şadırvanda abdest için ayağını kaldıramayan ihtiyarları, bastonlarından tanırım. Veresiye defteri tutan bakkalların listesi, gönlümde yazılıdır.

Sizin anlayacağınız, biz yalnız kargo paketleri değil, seveda yükü taşıyız yüreğimizde. Pek afili bir söz oldu, annemin altın günlerinden hatıra. Kompozisyon ödevlerimi gün tabağını yerken yapardım, ninemin baş ucunda. Ne diyordum? Yıllar yılı kapısı çalınmayan gariplerin yüzünü, küçücük bir kutuyla güldürürüz. Apartmana hapsolan çocukların sevinç çığlıkları oluruz, bir korna sesiyle. Uzak diyarlardan selamlar getiririz. Bak postacı geliyor şarkılarının müsebbibi terki diyar eylese de çocuklar, bizi ilk günkü aşkla karşılar. Hızın hazzına inat, ağır ağır gideriz yollarda. Bu yüzden bazen gecikebiliriz. Birkaç güncük... Yeni yetme kargocuların acelesine bakmayın siz! Onların boşboğaz konuşmalarına da aldanmayın. Kapıdan dönen paketlerinize de yavrusunu

kartala kaptırmış gibi üzülmeyin. Birkaç adım atıverin, belki misafirliğe gelir ve bir bardak çayımızı içersiniz.

Gezintiden memnun kaldınız mı? Böyle kuru kuru da olmadı ama... Bir dahaki sefere artık! Bugünlük beni mazur görün, dağıtılacak çok paketim var. Bakın, şu arsanın sahibi vardı ya, geçenlerde kalpten gitmiş. Çocukları koşa koşa mahkemeye dayanmış, veraset ilamı yapılmış. Haftaya kalmaz mirasçıları satıverir burayı. Haftaya geldiğimizde temeli atılmış olursa şaşırmayın. Sonra "Vay efendim bize niçin haber etmedin, bilseydik müteahhitte konuşur temelden girerdik!" deme-

yin, benden söylemesi. Neyse, kapı ağzında sizi lafa tutmayayım. Daha önemli işleriniz, indirimli siparişleriniz vardır. Hadi bana eyvallah. Bir söz daha vardı aklımda, neydi... Hıh, hatırladım. Rahmetli dedem söylerdi: Yolcudur Abbas, bağlasan durmaz!

...

-Alo, alo... Evde misiniz? 123456 numaralı sipariş için Bittibitiyor kargosundan arıyoruz efendim. Evde misiniz? Yok yok, değilsiniz, ışıklarınız yanmıyor. Katiyen ikna olmam, geldik yoktunuz!

İngilizceden Çeviren: **Ali Tacar**

ZORLUKLA NEFES ALIYORUM

Acı, odalardan dökülür
ben ise bir hayalet gibi, terk edilmiş evlerine
girerim,
elde sonumu tutarak,
yıkımımla uyuyup uyanarak.
Kendi ıssızlığım ile tanışmak,
ona bu kadar yakın olmak üzücüdür.
Bunlar ağır gelir bana, bu terk edilmiş evler,
evlerinizi dolduran bu terk etme hâli.
Onların boşalmış kalplerine giriyorum ve zar zor
nefes alıyorum...
Ne Araplar ne Persler ne Bizanslılar şimdi beni
anlayabilir.
Hiç geçmişim var mıydı ki?
Ve nasıl kaybettim onları yolda
Bir anda dünyayı anlamlandıran şiirleri?
Ve siz nasıl kayboldunuz, hepiniz?
Kaybımın payını aldınız,
ve geriye terk etmeyi bıraktınız.
Omurgasızdır bu dünya,
bunu bana bıraktınız, bunu
bana yük olarak bıraktınız.
Eğer gitmekten söz etseydim
burada hâlâ olmazdım
ama terk edilmişlik olurdu,
kendi sesimi yutan boğuk sesiyle.

B a ş k a
s e s l e r

İLK SEÇEN OLMAK

Derim ki şayet kütüphanenizi elden çıkaracaksanız bütünüyle elden çıkarın; kitap kurtlarının, bu benim işime yarar diyen eşin dostun, çağırdığınız sahafların kütüphanenizden kitap seçmesine müsaade etmeyin. İçinden kitap seçilen kütüphane, yağmalanan bir kütüphanedir ve geriye kalan kitapların da değerli olması fark etmez, bir defa yağmalanınca asaletinden ve kıymetinden çok şey kaybetmiş demektir.

Her sahaf her kitap kurdu elden çıkarılmak istenen bir kütüphanenin ilk göreni ve kitaplarının ilk seçeni olmak ister. İkinci gören ve seçenle daha sonrakiler, acaba hangi kitaplar ben görmeden gitti, diye hayıflanırlar ve ömürleri boyunca kendilerinden önce seçilen kitapların merakıyla kaçan fırsatın gizemiyle kahırlanırlar.

Bir kütüphaneye bir kitap deposuna bir kitap hurdalığına ilk giren ilk seçen tabirimi hoş görün; ganimete konmuştur ve bu kişiler kendilerini şanslı addederler. Esasında öyledirler. Bir ilk seçici şayet kitap kurduysa, seçtiği kitabın kendinde olup olmadığına bakmaz. Kitabın nadirliğine, imzalı olup olmadığına, ilk baskılara, o güne kadar görmediği kitaplara, gravürlü olanlarına, el yazmalarına bakar. Böyle bir kütüphaneden nadir bir kitabın birden fazla nüshasının çıkması da ihtimal dâhilindedir. Nitekim bazı

sahaf arkadaşların “nadir” hikâyelerinde bu tür heyecan verici bölümler bulunur ki insanın dinlerken bile içi gider, hadi haset demeyelim de insan imrenmeden edemez.

Yine de kitap seçilmesine müsaade edilen büyük bir kitap deposunun, hurdalığın, kütüphanenin ilk, ikinci, üçüncü talandan sonra bile kıymetli tarafları bulunur.

Bir defa kitap seçen kişi ne kadar kurt ve uzman olursa olsun, bazı kitapların nadirliğinin farkında olmayabilir. Sıradan gördüğü, bilmediği bir kitap bir sonraki seçicinin gözlerini parlatabilir.

İkincisi, o kadar çok kitap içerisinde arada kaynayan, seçicilerin gözünden kaçan kıymetli kitaplar, sıradan kitap yığınları arasında saklanmış, kendisini sizin için muhafaza etmiş olabilir.

Üçüncüsü, bazı büyük kitapların arasından küçük kıymetli kitaplar çıkar ki ilk seçicilerin kitap karıştırmaya vakitleri olmayabilir.

Dördüncüsü, ilk seçiciler için kıymetli görünmeyen bir kitap sizin yıllardır aradığınız, bulamadığınız, rüyanıza giren bir kitap olabilir. Oracıkta bulunca, sadece kütüphaneye sahibine değil, kitaba dokunmadıkları için sizden önceki seçicilere de dua edersiniz.

Sıradan ve sayıdan çıkalım ve diyelim ki sizin yaşadığınız duyguların benzerini sizden sonraki seçici de yaşayacak; böylesi bir depo, kitap hurdalığı, kütüphane her seçen için keşfe açık ve ganimet bulunan bir hazineye dönüşecektir.

En son partiliğe atılacak derece seçilen, talan edilen kitaplar, bir ikinci el kitap satıcısına sudan ucuz verildiğinde başından birkaç sayfa eksik bir kıymetli kitapla, kıymeti bilinmeyen bir atlasla, nadir bulunan bir yemek kitabıyla, kırk yıl arasanız bulamayacağınız bir ilçenin güzel kapaklı telefon rehberiyle karşılaşmanız mümkün olacaktır.

Yine de her durumda ilk seçen olmak müthiş bir şeydir.

Allah, her kitap kurduna bu duyguyu ömründe bir kez olsun yaşatsın. Tabii, “âmin” derken, duayı kendimize ettiğimizi de Allah biliyor.

GÖRÜNTÜSÜ VE KOKUSUYLA TEZAT BİR ÇİÇEK

CEMAL BALIBEY

Çiçekler Rabb'immin en güzel tecellilerinden biridir. Cam kenarında ya da pencere pervazlarında çiçek yetiştirmek ve onları günbegün izlemek çok iyi geliyor bana. Her gün düzenli olarak ilgi gösterdiğim, vakitlice suladığım, toprağını eşelediğim, tek tek yapraklarının tozunu aldığım, konuştuğum, camavuran güneşten ikram ettiğim çiçekler beni hayata bağlıyor. Çiçeklerle aramın iyi olması rahmetli annemden kalan güzel bir haslet.

Çiçek yetiştirmek hayata dair bir eylemdir ve umuda dair bir şeyler söylemeye imkân sağlar. Çiçekler, tabiatın en güzel çocuklarından. Güzellikleriyle bulunduğu ortama bir asalet, nezaket ve incelik katarlar. Çiçek iyiliğin ve güzelliğin sembolüdür, ruha sakinlet verir, gönlümüze umut tohumları eker.

Tabiatın hâllerini takip etmek ve gözlemlemek insana farklı bir tecrübe kazandırır. Fitratla barışık bir hayat... Tabiatı gözlemlemek tıpkı kitaplar gibi, okul gibi insanı hayata hazırlar. Ağaçları uzaktan görünüşünden, yaprak açışından tanırım bu sebeple, gülleri uçuk kokularından... Leylağın, iğdenin, ıhlamurun kokularını birbirinden ayırt ederim gözüm kapalı.

Mucizelerle dolu tabiatla kimi zaman bir ağacın ilginç silüeti ile karşılaşır hayrete düşeriz, kimi zaman bir çiçeğin ya da böceğin mucizevi görüntüsü büyüler bizi.

Memleketime yaptığım bir ziyarette halamın balkonundaki çiçekler arasında tam da böyle bir kaktüsle karşılaştım. Büyük bir saksıda, parmak büyüklüğünde yeşil gövdeler üzerinde göz alıcı çiçekler arzıendamiyordu. İlk bakışta sıradan görünen bu çiçekler yaklaşıncaya bende hayranlık uyandırmıştı. Öylesine zariflerdi ki binbir el emeğiyle işlenip kaktüsün gövdesineleştirilmiş üç boyutlu iğne oyasıydı sanki. Diğer çiçeklerin arasında nazlı nazlı süzülüyorlardı. Niksar Kalesi sırtlarındaki evin balkonundan ilk bakışta Nalbantlar Camii'nin ahşap minaresiyle şirin kubbesi göze çarpıyordu. Daha uzakta ise Karşıbağ sırtlarına sıralanmış beyaz badanalı evler ve onların arasındaki Erzurumlu Şair Emrah'ın türbesi seçiliyordu. Her seherde bu çiçekler Nalbantlar Camii'nin kubbesinin üzerinden Şair Emrah'ı gülümseyerek selamlıyordu.

Bu kaktüsü çoğaltmak iyi bir fikirdi. Tek bir çiçek birçok çiçeğe nasıl dönüşür, deneyecektim. Birkaç gövdeyi

kökleriyle birlikte zedelemekten alarak başka saksıya yerleştirdim. Artık uzun yolculuğa hazırды.

Harika açan bu kaktüsü Niksar'dan İstanbul'a getirdim. Belki sıradan sayılabilecek bu kaktüs, muazzam çiçeğiyle yayınevi ziyaretçilerinin ilgi odağı olmuştu. İki yıl geçmedi, bakımını ben mi yeterince yapamadım yoksa o mu İstanbul'u yadırgadı, sonuçta yaşamadı. Ne olduysa oldu, önce saksıdaki manzara değişti. Kurtuluş umudu kalmamış bir hasta gibiydi. Parmak kalınlığındaki yeşil gövdeler solmaya ve pörsümeye başladı, sonra tek tek çürüyüp gitti. Çiçek açıp hoş nakışlarıyla etrafa gülücükler atması için diktiğim saksı, bir müddet sonra onun mezarı olmuştu. Onun hayata tutunamayıp sessiz vedasına üzülmiştim.

Gövdelerde oluşan tomurcukları, beş köşesi ortada birleşmiş içinde kıymetli bir şey saklayan açık yeşil kutucukları andırıyordu. Kısa zamanda büyüyen bu tomurcuklar çiçek açmaya yakın bir gelinin özenle katladığı bohça gibiydi. Çiçek açtıktan sonraki görüntüsü ise tıpkı Anadolu kadınının kınalı parmaklarıyla işlediği zarif bir iğne oyası gibi muhteşimdi.

Bu bitkinin en dikkat çekici özelliği, büyük, gösterişli yıldız şeklindeki etli çiçekleridir. Denizden henüz çıkmış canlı bir denizyıldızını andıran bu çiçekler elle dokunulduğunda güderi hissi verir. Altın sarısı rengindeki çiçekler, üzerindeki kahverengi benekleriyle leopar desenini andırır. Parmak şeklindeki gövdelerinden incecik saplarla aşağı doğru salınır. Ancak bu ihtişamın ardında şaşırtıcı bir gerçek gizlidir: Açtıklarında yaydıkları hoş olmayan keskin kokularıyla meşhurdurlar. Güzelliğiyle kendine hayran bırakırken kokusuyla şaşkına çevirirler. İkrak ettiren cinsten kokusu sebebiyle halk arasında “leş kaktüsü” diye anılır. Zıtlıklardan mürekkep bir çiçek; görüntüsü şaheser fakat kokusu tahammül edilemez bir ufunet!

İşte bu çiçek hayatın ta kendisidir. Hayatta da öyle değil mi? Bazen en parlak en büyüleyici anların arkasında tahammül edilmesi gereken gerçekler gizlidir. İdeal bir güzellik yoktur. Zıtlıklarla tamamlanan, tezatlarla anlam kazanan bir bütün vardır.

Bu çiçeklerin birkaç gün gibi kısa bir ömrü olur. Kaktüsün kare kesitli uzun sap şeklindeki gövdeleri topraktan tek tek yükselir. Yeşil gövdesi, tepeden horoz ibiği şeklinde gelişir ve güneşte kızarıp rengi mora çalar. Gelişim ve çiçeklenme zamanı ilkbahar ortasından sonbahar ortasına kadar sürer. Çiçeklerin nahoş kokusu olmasına rağmen bu onun

harikulade görüntüsünü gölgelemeye yetmez.

Halamın benim için tekrar çoğalttığı aynı çiçeği İstanbul’a misafir olarak getirdim. Bu defa daha dikkatliyim, İstanbullu olması için itina ile bakıyorum. Bir sabah yayınevime geldiğimde hayretle ve sevinçle kaktüsün çiçek açtığını gördüm. Hayata yeniden merhaba demişti. Emin olun ki bunun kadar güzel bir sevinci çok az yaşamışım. Bu muhteşem güzellik baktıkça beni heyecanlandırıyor. Öylece hareketsiz, büyülenmiş hâlde seyre diyorum. İçimde tabiatın saklı bir şiiri filizleniyor sanki. Hayatın topraktan gülerek nasıl fışkırdığına, iri gözlerini ışığa nasıl açtığına şahit olmak için kaç gün sabırsızlıkla pusuda beklemiştim oysa. Açtığı ilk anı göremesem de sabırla beklediğim mucize sessizce gerçekleşmişti.

Artık çiçeğin yaşayacağına dair içimde kuvvetli bir ümit yeşerdi. Bu kez yerini sevdi galiba. Derler ya, çiçek yerini severse şımarır ve gürbüzleşir. İnşallah öyle olur. Bir önceki akşam telefonda çiçeğin durumunu soran halama henüz açmadığını söylemişim oysa. Sabah o sevinçle arayıp müjdeyi verdim ona.

Aynı zamanda gönlümde de bir çiçek açmıştı. Masamda otururken göz ucumla sık sık ona bakıyo-

rum. Okuduğum metinden başımı her kaldırdığımda karşımda bana tebessüm ettiğini görüyorum. Allah nazarlardan saklasın.

Eğer siz de bu ilginç çiçeğimizle tanışmak isterseniz bir gün yayınevime uğrayın. Tarifi zor güzellikteki ve çok nazlı bu çiçeğin ömrü çok kısadır. Ara ara açar, bir müddet sonra tekrar bir bohça gibi kapanıp kurur ve beklemeye çekilir. Eğer kısmetiniz varsa onunla karşılaşabilirsiniz. Kitaplar arasında kendisini fark edecek, bakışıp selamlaşacak çiçekseverleri bekliyor.

YAZMA CESARETİ

ZEYNEP KAHRAMAN FÜZÜN

Yazarlık yolculuğunun zorluklarını küçük yaşlarda kestiremiyor oluşumuz, bizi asla gerçekleştiremeyecek hayallere sürükler. Kitap okumayı seven bir çocuk, okuduklarından etkilenip kendisini sevdiği yazarın yerine koyabilir hatta dünyaca ünlü bir yazar olmayı bile düşleyebilir. Gerçekte ise pek çok insan için yazarlık hevesi lisede yazılan şiirlerin dalga konusu olmasıyla veya hiç kimseye paylaşılmasıyla son bulur. İnsanların pek azı yazmaya devam eder pek azı başarılı olur yazdıklarının pek azı başka dile çevrilir. Başarı derken nihai başarıyı kastediyorum. Yazarların bazıları yılmamış, tekrar denemeye cesaret etmiş ve başarısızlıklarını tersine çevirebilmişlerdir.

Yazarlar sadece çocukken değil her zaman cesur olmak zorundadır. Yazar hep bir şeye başlar ve başlangıçlar cesaret gerektirir. Yeni öyküye yeni romana ya da romanındaki yeni bölüme başlar. Başladıktan sonrası daha kolaydır. Devamı bir şekilde gelir. Kelime cümleye, cümle paragrafa, paragraf kitaba dönüşür. O yüzden önemli olan başlayabilmektir. Her defasında cüret eder yazar. Kafasında döndürdüğü hikâyenin neye benzeyeceğini bilmeden başlar. Yazarken de bilmez aslında. Biraz tedirgin, biraz korkuyla cesaret arasında bir yeredir. Korkarsa eğer yazmayı bırakır.

Ne kadar cesur olurlarsa olsunlar her yazarın uyguladığı bir otosansür vardır. En başta kendiyle çelişmek istemediği için bulunduğu konuma ve kişiliğine aykırı şeyler yazamaz. Ardından en yakınlarını düşünür. Yazdıklarını anne ve babasının okuyacağını aklından hiç çıkarmaz. Onları üzmemek için kelimelerini özenle seçer. Sonra çevresini dikkate alır. Arkadaşları tarafından yargılanmak istemez. Tüm bunlar yazarı kısıtlar, cesaretine ket vurur. Sansürün bir de toplumsal boyutu vardır. Geçmişte yasaklanmış pek çok metin, yazarın özgürlüğüne engel olmuştur ancak yine de yazarlar anlatmak istedikleri meseleleri bir şekilde anlatmışlardır. Belki de metaforla veya alegoriyle anlatılması hem yasaklanma ihtimalini ortadan kaldırır hem de nitelikli çalışmaların ortaya çıkmasına vesile olur. Yazar hiçbir zaman söylemek istediklerinden vazgeçmez.

Yazdıklarımızın nasıl karşılık bulacağını düşünürsek yazamayız. Çünkü herkesin beğeni kıtası farklıdır. Kimisi yoğun bir dili severken kimisi sade anlatımları beğenir. Bazıları kapalı metinlerden hoşlanırken bazıları zihnini yormak istemez. Düşünceye önem verenler kadar duygunun ön plana çıkmasını iyi bulanlar vardır. O yüzden yazarların çoğu sadece kendi sevdiği tarzda kalem oynatır. Başkası için

değil kendisi için yazar. Doğru olan da budur zaten. Böyle düşünmezsek yazmaya cesaret edemeyiz.

Yazdığımız cümleler öylece yerinde durmaz. Bizi alıp hiç istemediğimiz yerlere götürür. Direnmeye çalışsak da beceremez, peşlerinde sürüklenir gideriz. Yüzleşmeye cesaret edemediğimiz için üstünü örttüğümüz, unutmaya ve düşünmemeye çalıştığımız; acılarımız, kayıplarımız, travmalarımız, hayal kırıklıklarımız, kötü tecrübelerimiz ve yolda bıraktıklarımız yazarken ortaya çıkar. Onları hatırlamaktan, o duyguları yeniden yaşamaktan, zar zor kurtulduğumuz kuyulara yeniden düşmekten korkmuyorsak eğer yazmaya devam edebiliriz.

Dile getiremediklerimizi yani anlatmaya cesaret edemediklerimizi yazarız. Yazarken onları tartar, süz-

geçten geçirir, saklar veya süsleriz. Silme şansımızın olması bizi daha cesur kılar. Gerçekleri yazsak da kurgu vasıtasıyla olayları ve kişileri değiştirebilir, istediğimiz kadarını açık eder, istediğimiz kadarını gizleyebiliriz. Doğrudan ifade edemediğimizi dolaylı yoldan anlatabiliriz. Bu kadar geniş bir hareket alanı bize cesaret verir.

Gerçekleri eğip büksek de bazılarını olayların içine gizlesek de yazdıklarımız üzerimizdeki sır perdesini çekip alır. Bilinçaltımız da dâhil olmak üzere her şeyimiz yazdıklarımıza sızar. Sıkı okurlarımız bizi o kadar iyi tanır ki; neyi sevdiğimizi, neyden nefret ettiğimizi, neyi takıntı hâline getirdiğimizi, kısacası ciğerimizi bilir. Okura karşı tamamen savunmasızızdır. İstese bizi elinde oyuncak gibi oynatır. Yazarlar bir süre sonra okurlarının isteklerine boyun eğerek hâle gelir. Okur son kitabımı çok sevdi, artık öyle yazmalıyım, okur benden kitap bekler, okuru şaşırtmamalıyım, der. Bazen okuruna sürpriz yapar, yeni

bir anlatım biçimi dener, bazen farklı konuları ele alır. Okur da bu ilgiyi karşılıksız bırakmaz ve yazar ne yazarsa yazsın okur. Aralarında sözleşme varmış gibi hareket eder. Okur sadakati denir buna. Tüm sırrını kendisine vereni yarı yolda bırakmamaktır bunun adı.

Yazarken sınırları korumak, alışlagelmiş üslupları kullanmak hem kolay hem de konforludur. Çoğu yazar aynı menzillerde dolanır. Yeni yollar açmak yerine ustaların izini takip eder. Geleneksel anlatıyı terk edemediği için farklı anlatım teknikleri deneme riskine girmez. Bazı yazarlar ise durduğu yerde duramaz. Hep bir arayıştadır. Sürekli dener. Yapabileceği en uç noktayı merak eder. Kendi yazı evreninin sınırlarını görmek ister. Bu noktada özgünlük devreye girer. Yaratıcılıklarını kullanan yazarlar çağın yazınının dışına çıkma cesareti gösterirlerse iz bırakabilirler.

Yazdıklarımız demlenip belli bir kıvama geldiğinde onları yayımlamak isteriz. Bu aşamada cesaret önemlidir. Yeteri kadar cesur değilseniz eğer yazdıklarımızı başkalarıyla paylaşamaz, yayımlatamayız. Çünkü yayımlandıktan sonra artık hâkimiyet okura geçmiştir. Yazarın eseri üzerinde hiçbir tasarrufu bulunmaz. Okur istediği gibi yorumlar. Ya yerden yere vurur ya da başının üstüne koyar ve yazar adını edebiyat dünyasına yazdırır. Tüm bu cesaret de zaten bunun içindir. Bir gün kendini kanıtlayabilme ihtimalinin olması ta çocukken yazarlık hayalini kurdurur.

İlk cümleyi yazmaktan yazmaya devam etmeye, ilk kitabı yayımlatmaktan yayımlatmaya devam etmeye kadar her adım cesaretle atılır. Yazarlık, engellerle dolu ve sürekli sınanan bir yolculuktur. O yüzden yazar olmayı gerçekten istemeyenler bu yola en baştan girmemelidir. Çünkü ilerlemeyi sağlayan şey kararlı ve korkusuz olmaktır; yadırganmaktan da yargılanmaktan da eleştirilmekten de reddedilmekten de çekinmemektir.

ATEŞ DAĞINDAKİ GELİNCİK

ZEYNEP ONAR

Çok çok eski devirlerde gokyznn renginin bozulmadığı, yıldızların geceleri ışı ışı ışı parladığı, gokdelenlerin adının dahi bilinmediğı zamanlarda Őeftali, kayısı, erik ağılarıyla bezeli bir ülke varmış. Bu lkenin Őehzadesi her gün altın terasa çıkar, rüyaları andıran bahçenin ağılarını hayranlıkla izler, envai tür çiçeklerin kokusuyla mest olurmuş. lkesindeki her canlının da kendisi gibi mutlu ve mesut bir hayat sürdüğünü zannedermiş. Ta ki o güne kadar...

O gün Şehzade güzel vakit geçirmek için dışarı çıkmış. Biraz ilerleyince yolun kenarındaki bir tarlada kargaların kendisinden küçük hayvanları gagalayıp öldürdüğünü görmüş. Kaşlarını çatarak ilerlerken ellerinde kesici aletlerle ağılara zarar veren çocukları fark etmiş. Onlara fkele-nip bağıınca çocuklar uzaklaşmışlar. Gördükleri bunlarla kalsa iyiymiş. Sonra sadece derileri için öldürülen hayvanların ektiğı acılara şahit olmuş. lkesindeki bütün canlıların huzur içinde yaşadığını sanan Şehzadenin karşılaştığı acı gerçekler onu hayal kırıklığına uğratmış, i dünyası darmadağın olmuş. Yemeden içmeden kesilmiş, her gün akşama kadar bir kenarda derin düşüncelere dalıyormuş. Onun bu hâli hükümdarın da oldukça canını sıkıyormuş.

Günler böyle geçip giderken bir sabah Şehzade atına binmiş ve saraydan uzaklaşmış. Hükümdar yana yakıla oğlunun nereye gittiğini düşünüp etrafa elçiler gönderdiği günün akşamında Şehzade ıkagelmiş. “Buldum! Buldum!” diye naralar atarak atını saraya doğru sürmüş. Buldum, canlıların hepsine iyilik getirmenin yolunu buldum! Artık savaşlar olmayacak, çocuklar mutlu, ağılar mutlu, hayvanlar, böcekler mutlu olacak, diye dört bir yana haykırmış. Hükümdar Şehzadenin yanına varınca Şehzadenin yüzündeki kasvetli havanın silinmiş yerini bahar sabahı gibi ışıldayan taze bir umut aldığını görmüş. Hükümdar bu

durumdan hoşlansa da nedenini merak etmiş: “Ey benim oğlum! Gcnle kuvvetinle aslanlar gibisin. Diğer taraftan iyiliğinle hoşgrnle gönülleri fethedersin. De bakalım senin yüzündeki hüznü giderip, yerine umut dolu bakışı getiren nedir?”

“Hükümdarım! Babacığım! Bilirsin ki geçen günlerde karşılaştığım manzara benim içime yangın düşürdü. Sarayda duramaz oldum. Ovalarda at sürdüm, dağlarda kuşlarla sohbet ettim. Yine uy-
kunun beni terk ettiği gecelerden birinde yıldızların sessizliğine sığınmışken gökyüzünde büyü-
l bir pencere aralandı. O pencereden bana gelincik çiçekleri uzandı. Sonra hepsi kül oldu, duma-
nı gökyüzünü sardı. Sanki gökyüzü bana sessiz bir sır fısıldıyordu. Hiç vakit kaybetmeden Bilge
Kün’e gittim. Bütün yaşadıklarımı anlattım. O da yeryüzüne iyilik ve güzellik yaymanın ancak o
gelinciklerle tütsü yapılırsa olabileceğini anlattı.” Ama o gelinciklere ulaşmak o kadar da kolay
değilmiş. Gelincikler Ateş Dağları’nın ardındaymış. O Ateş Dağları, kapkaranlık geceyle mühür-
lenmiş, dumanın hiç çekilmediği ayak basanın gölgesini bile yakacak kadar harlı dağlarmış. İşte
bu dağların ötesindeki vadide yer almış gelincik çiçekleri. Şehzade konuşmasını bitirince hü-
kümdar babasına bakmış. Hükümdar, şehzadenin bu yolculuğu yapmaktaki kararlılığını anlayınca
bu yolculuğa ancak Bilge Kün ile çıkarsa içinin rahat edeceğini söylemiş. Saçı sakalı ağarmış,
gözleri bulanıklaşmış ama zihni apaydınlık ve zekâsı keskin bu yaşlı bilgeyle vakit kaybetmeden
yola koyulmuşlar.

Ateş Dağları’na ulaşmak için önce Gece Denizi’ni geçmeleri gerekiyormuş. Bu gizemli deniz ha-
ritada bile görünmezmiş. Bilge Kün bu denizin önceden bembeyaz ipek bir çarşaf gibi olduğunu
daha sonraları ikiye bölünmüş insanları üzerinde taşımaktan bu renge dönüştüğünü anlatmış. Bindikle-
ri gemi ilk iki gün sakın bir şekilde ilerlemiş. Dalgalar onları incitmemiş. Üçüncü gün dalgaların
geminin boyunu aştığı bir güne uyanmışlar. Bindikleri gemi bir sağa bir sola yalpalanmış ve
denizin içinden yükselen dalga ile bir ses yankılanmış: Nereye gidiyorsun bu bir cesaret dene-
mesi mi yoksa gerçekten iyilik mi? Herkes seni övsün, ansın diye mi buralardasın? Şehzade
irkilmiş, arkasını dönüp kaçmaya çalışırken Bilge Kün kıpırdarsa bu sınavı kaybedeceğini
ona bakıp burada neden olduğunu anlatmalısın, demiş.

Şehzade yaşadıklarını bir bir anlatmış. Onun yüreğinde kibir olmadığını görünce
deniz sakinleşmiş. Dalgalar uğultusunu kesmiş. Şehzade ve Bilge Kün derin bir uykuya
dalmışlar. Sabah uyandıklarında kendilerini Ateş Dağları’nın kıyısında bulmuşlar.

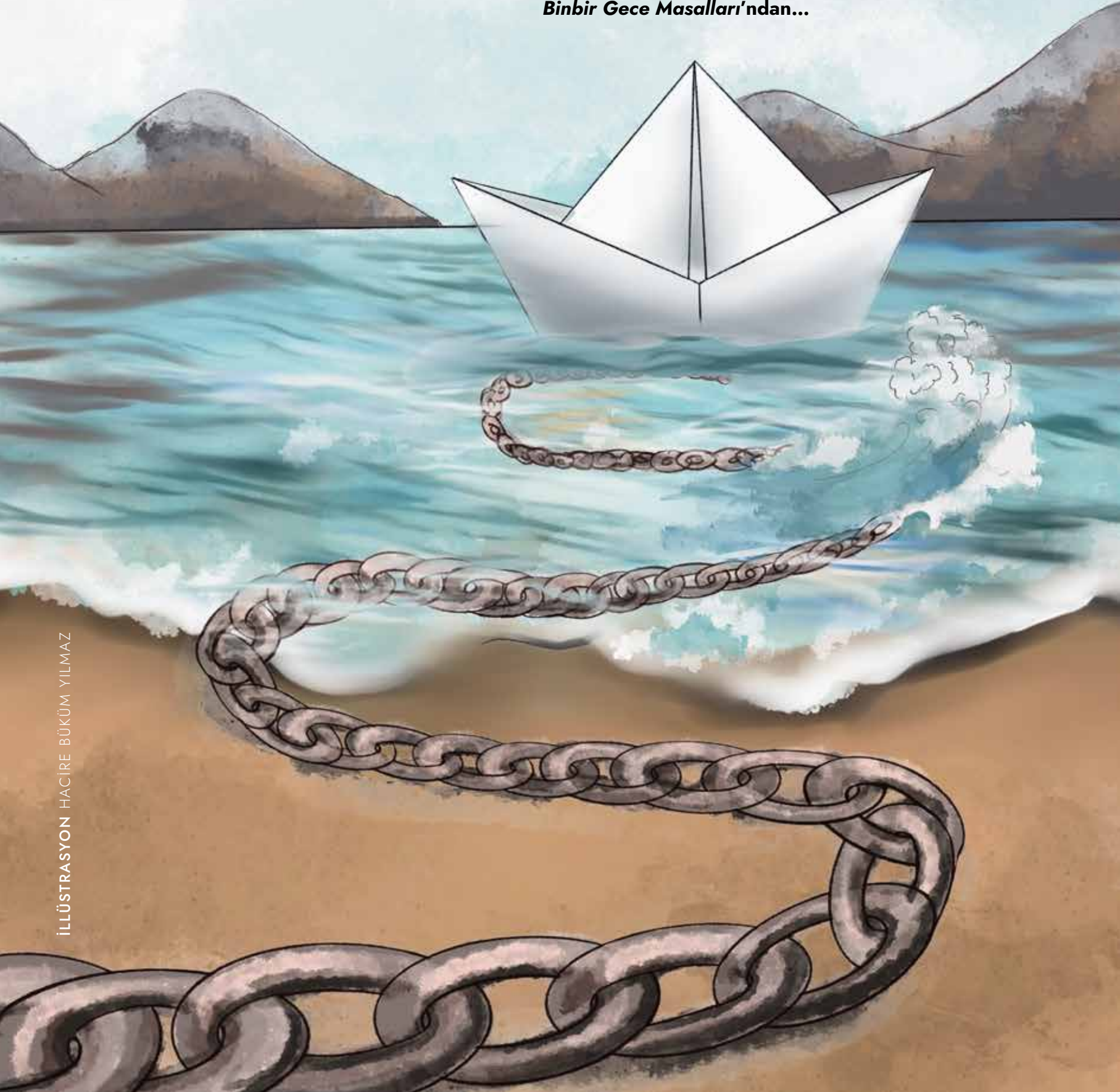
Deniz sınavını geride bırakan şehzade ve Bilge Kün ayak bastıkları kara parçasın-
da göz alabildiğine uzanan kıvrıklıkla karşılaşmışlar. Toprak köz gibi yanıyormuş.
Yaklaşınca dağın içinden bir ses işitmişler: “Gel ey yiğit şehzade sen dünyaya
sevgi yaymak için geldin buralara hoş geldin!” Dağ ikiye ayrılmış ve yeşillikler
içindeki gelincikler görülmüş. Gelinciklerin yaprakları şehzadenin ayak
ucuna kadar gelmiş. Şehzade gelincik yapraklarını eline almış, Bilge Kün’le
ülkelerine dönmüşler. Gelincik yapraklarını yakınca duman göğe doğru
yükselmiş. Bundan böyle şehzadenin ülkesinde sevgi, iyilik ve nazik
sözler hakim olmuş.

BİR YAZI BİR İZİ

“Ey bahtın darbelerinden korkan kişi, rahatla! Bilmez misin ki her şey dünyayı yaratan Tanrı’nın elindedir. Zira yazılan yazılmıştır, asla bozulmaz! Yazılmamış olan içinse hiç korkmamalıdır.”

Binbir Gece Masalları’ndan...

“Sanat tek millettir. Sanatçı da öyle. Her sanat kuşkusuz yekdiğerini etkiler ya da bir diğlerinden etkilenir.”

ÖMER DİŞBUDAK

@ omer_disbudak X omer_disbudak

Edebiyat öğretmenisiniz ama uzun süredir sinemaya ilginizin olduğunu, senaryo dersleri ve atölyeler yaptığınızı biliyoruz. Aslında edebiyat ve sinemaya birbirinden uzak sanatlar gözüyle bakmak yanlış zira kesiştikleri ve birbirinden beslendikleri çok nokta var. Yine de ikisini aynı anda, uyum içerisinde yürütmek zor olsa gerek. Hem öğretmen hem yazar hem yönetmen olmanın zorluklarına ya da avantajlarına dair neler söylersiniz?

Öncelikle beni de *Geçerken*’in kalbiniz kadar temiz bu sayfalarına layık gördüğünüz için teşekkür ederek başlamak isterim. Zira bu röportaj sayfalarından kimler gelip geçti az çok vâkıfım. Hasılı, beni de bu güzide sayfalardan geçenlerden biri eylediğiniz için minnettarım.

SÖYLEŞİ
SÜMEYYE ÖZGEN

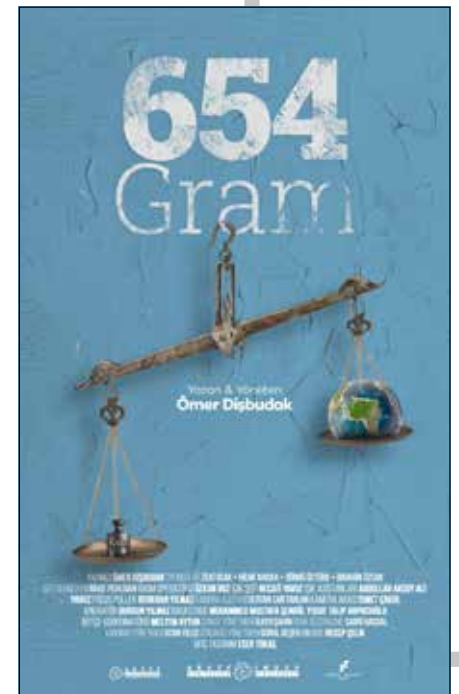
Sorunuza gelince sanat tek millettir. Sanatçı da yle. Her sanat kuşkusuz yekdiğerini etkiler ya da bir diğlerinden etkilenir. Tüm sanat dalları ama az ama çok ama ucundan kıyısından ama tam ortasından, merkezinden diğelerini etkiler ya da diğlerinden etkilenir. Ya da etkiler, etkilenirse güzel olur mu demeli bilemedim. Bir kelebeğın kanat ırpışının kıtalar ötesinde bir başka şey'e sebebiyet verebileceğı düşüncesinin hâkim olduğı bir evrendeyiz. Dolayısıyla edebiyat ve sinema gibi iki kardeş sanatın birbirinden güç alması, birbirine destek çıkması aslında aranan, arzu edilen, hasret çekilen bir durum olmalı. İki ayrı sanat disiplininin birbirine ilham ya da temel olduğı eserleri orijinal eserler olarak kabul edebiliriz. Örneğın "Mihriban" şiiri 1960'ta yazılıyor. Ve tam 30 yıl boyunca şairin diğeri şiirlerinden bir şiir olarak kitapta duruyor. 1990 yılında Musa Eroğlu şiir sanatına müzik sanatıyla omuz veriyor ve bu şiiri besteliyor. İşte o zaman "Mihriban" asıl kıymetine erişiyor. Gündem oluyor, dilden dile geziyor. Lakin bugün biz, enteresan şekilde -sosyolojik gerekçesini bilmemekle birlikte- bir şeyleri kategorize etmeye, ayrıştırmaya ve parçalamaya meyilli bir milletiz. Kırılma nerede başladı, işler nerede ve nasıl değışti bilmiyorum ama Fuzuli'yi anmak isterim bu noktada. "İlm-süz şi'r esâsı yok dîvâr kimi olur ve esâssuz dîvâr gayet de bî-iti-bâr olur." diyor üstat. Yani ilimden yoksun olarak vücuda gelen şiiri temelsiz duvara benzetiyor ve temelsiz duvarın da yıkılmaya mahkûm olduğunu beliğ bir üslupla dillendiriveriyor. Fuzuli, şiirini bu düsturun gölgesinde altı ayrı bilimin omuzlarında yükseltti.

Ve o şiir, muhtelif bilim dallarından aldığı destekle öyle güçlü ve sarsılmaz şekilde -tıpkı Ayasofya gibi Süleymaniye gibi- yüzyıllara meydan okuyarak olanca ihtişamıyla bugünlere ulaştı. Hasılı Fuzuli, bugün bizim kategorize ettiğimiz ve iki apayrı alan olarak gördüğümüz bilim ve sanatı bile birbirine muhtaç iki disiplin olarak yorumlar. Hâl böyleyken edebiyat ve sinema gibi iki sanat dalının birbirine destek vermesi konusundaki avantajlara dair söylenecekler sayfalar sürer lakin bu kadarla kifayet etmiş olayım bu soru için.

Sizin de çok etkilendiğınızı bildiğim bir yönetmen olan Tarkovski "Benim için sinema bir meslek değıl. Sinema benim hayatım. Ve bütün filmler benim için birer eylemdir." der ve sinemanın onun hayatında bir "dua" anlamı taşıdığını ifade eder. Size sorsam, Ömer Dişbudak'ın hayatında sinema nasıl doğdu? Derdiniz ne? Sanatın ya da yapmaya çalıştığınız sinemanın temelinde ne var?

Derdim ne, sorusu benim de sıklıkla zihnimi meşgul eden bir soru. Ama malumunuz kalp, değışen, dönüşen demektir. Bugün değışim, dönüşüm, yenileşme olarak kullandığımız inkılap kelimesi de kalp kelimesinden türüyor. İnsanın güm güm atıp duran kalbi gibi düşüncesi de inanılmaz bir hızla deveran edip duruyor. Şunu demek istiyorum. Bu soruya üç sene önce başka yedi sene, on sene önce başka yanıtlar verirdim. On yıl önce sinemada derdim başkaydı şimdi başka. O gün sanata, sanatçıya bakışımla bugün arasında kuşkusuz büyük

farklar var. Yapmaya çalıştığım sinemanın temeli de kolonu da çatısı da mütemadiyen renk, biçim tavır değıştiriyor. Kurmaca, belgesel, deneysel hatta animasyon hatta klip yönetmenliğı hatta reklam filmi gibi sinemanın pek çok departmanını deneyimledim. Ama süreç içinde mümkün mer-tebe birkaç ana meseleden taviz vermemeye gayret ettim. Çok iddialı laflar etmeden bu soruya ne şekilde cevap verebilirim onu düşünüyorum. Şöyle bağlayayım: Şüphesiz melek değıliz, bireysel hatalarımız, yanlışlarımız, günahlarımız oluyor, olacaktır da. Tarkovski misali sinemayı bir ibadet, bir dua olarak görüyorum dersem bu riya olur. Ancak bugüne kadar Yaradan'a karşı boynumu bükecek bir film yapmamaya gayret ettim diyebilirim. Her iş ama müspet ama menfi diğeri taraf içindir kuşkusuz ama ben filmlerimi diğeri tarafa müspet zeminde taşımak istiyorum. Yapmak istediğim filmlerin de temelinde bu düşünce

oluyor. Filmlerimde teknik yetersizlikler ve kusurlar elbette vardır. Lakin mümkün mertebe güzelleştiriyorum. Mustafa Kutlu'dan ilhamla bir kısa filmime "Bir Şey Yap Güzel Olsun" ismini vermiştim. Tüm filmlerimde bu düsturu takip etmeye gayret ediyorum elimden, kalemimden, kadrajımdan geldiğinçe diyelim. Mustafa Kutlu'dan söz etmişken yapmaya çalıştığım sinemanın temelinde sinema ve edebiyatı harmanlamak da var. Bu düşüncenin bir verimi olarak bir kısa filmime İsmet Özel'in şiirinden ilhamla "Sevgilim Hayat" ismini verdim. "Başkalarının Aşkıyla Başlıyor Hayatımız" isimli bir senaryom var. Erdem Bayazıt'ın şiirinden ilhamla bir belgeselime "Sana Bana Vatana Ülkemin İnsanlarına Dair" ismini verdim. Yine "Ömer" isimli Suriyeli ayakkabı boyacısı bir çocuk için çektiğim belgesele Mine Akçay'ın "Uzaklar, Keşkeler ve Ömer" isimli şiirinin başlığını

film adı olarak verdim. Anmadan geçemeyeceğim. Son yaptığım üç kısa film de direkt olarak hikâyeye uyarlaması örneğin. Birincisi Emin Gürdamur'un *Herkesten Sonra Gelen* kitabında yer alan "Burhan" isimli hikâyeye. Bu hikâyeyi 2020 yılında aynı isimle kısa film olarak çektim. İkincisi Recep Çelik'in *Heybemde Lale Var* isimli kitabında yer alan "654 Gram" isimli hikâyeyi de 2022 yılında yine aynı isimle kısa film yaptım. Son olarak da Mehmet Kahraman'ın *Aldatma Ustası* isimli kitabında yer alan "Haklı Olduğuna İnanırsam" isimli hikâyeye. Onu da "Bir Masanın Başından Geçenler" olarak kısa film olarak çektim. Hikâyeleri kısa filme dönüştürmem hususunda bana her türlü kolaylığı ve özgürlüğü sunan, burada ismini andığım yazarlara bu vesile ile bir kez daha teşekkür etmiş olayım.

Yazarlık biraz da fildişi kulede düşüncelerle ve hayal dünyasıyla baş başa olunan, tek başlılığın daha verimli olduğu bir alan. Ama sinema, yazım sürecinden çekim sürecine kadar daha kolektif bir çalışmayı gerektiriyor. Yönetmenlik ve yazarlık arasındaki en belirgin fark sizce nedir diye sorsam? Siz kendinizi bugün hangisine daha ait hissediyorsunuz?

Ne hoş denk geldi bu soru. Tersinden başlayayım cevap vermeye. Bir önceki sorunuzda söylediğim gibi kalp değişip dönüşüyor işte. Beş sene önce sorsanız kendimi yönetmenliğe yakın görürdüm. Görüntüye hükmetmek kelimelere hükmetmekten daha kolay gelirdi o zamanlar. Kelimeyle anlatma noktasında eksik kaldığımı düşündüğüm meseleleri kamera ile daha kolay anlatacağıma inanırdım. Dahası sinemanın yönetmenlik ayağında daha mutmain olurdum. Ancak süreç içinde kelimelerle barıştım. Kelimeler daha sevimli geldi. Bir edebiyat öğretmeni olarak yıllar içerisinde şiirle olan ünsiyetim arttıkça ve şiir sanatının gerçek künhüne birkaç adım daha yaklaştıkça sözü, kelamı, şiiri, kelimeleri sevdim. Dolayısıyla bugün yönetmenlikten ziyade senaristliğe daha yakın ve yatkın görüyorum kendimi. Ama elbette yönetmenliğin tadı da apayrı. Ondan da kopmak uzak kalmak istemem. Dengeli götürebilmek duamız olsun diyelim. Yönetmenlik ve yazarlık arasındaki farka gelince yönetmenlik de yazarlık da bir hükmetme sanatı. Biri kelimelere hükmediyor diğeri ekrana. Biri kelimeleri eğip büküyor diğeri oyuncunun jestini, mimiğini. Biri sözcüklere boyun eğdiriyor diğeri ışığa, sese, renge. Ama nihayetinde nişan aldıkları yer insanın gönlü.

“

Senaryo dışındaki diğer tüm teknik unsurları bedene benzetiyorum ben. Senaryoyu ise ruha.

“İyi bir yönetmen iyi bir senaryo ile başyapıtlar üretebilir, aynı senaryo ile vasat bir yönetmen ancak sıradan bir film yapabilir. Fakat kötü bir senaryo ile çok iyi bir yönetmen bile iyi film yapamaz! Bir sinema özdeyişine göre yangını ve suyu birlikte geçmelidirler. Gerçek bir film ancak böyle yapılabilir ve güç büyük ölçüde senaryodadır.” Bir sinema dâhisi olan Akira Kurosawa’nın senaryonun önemine dair söylediği bu sözlerle katılır mısınız?

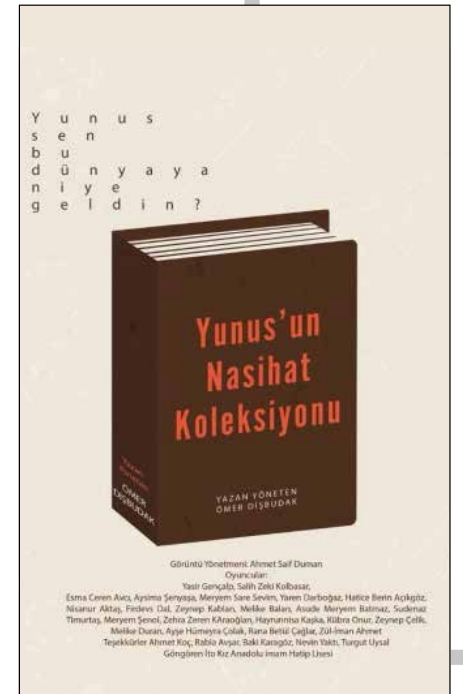
Sezai Karakoç’un “Balkon” şiiri geldi aklıma siz böyle sorunca: “Bana sormayın böyle nereye / Koşa koşa gidiyorum / Alnından öpmeye gidiyorum / Evleri balkonsuz yapan mimarları” O misal, imkânım olsa da Kurosawa’nın alnından, ellerinden öpmeye gitsem dedim içimden. Nasıl desem, senaryo dışındaki diğer tüm teknik unsurları bedene benzetiyorum ben. Senaryoyu ise ruha. Dünyanın en büyük en donanımlı ekip ve ekipmanıyla bir film yapılsa ama filmin senaryosu yetkin olmasa o film insanın içine, ruhuna işle(ye)miyor. Ali Ural’ın kitabından ilhamla söylemek gerekirse ölüye makyaj yapmak gibi oluyor o iş. Film, makyaj yapılmış, çok güzel görünen ama canlılıktan yoksun beyhude bir çabaya dönüşüyor. Senaryosu sağlam olan filmler ise diğer muhtelif teknik konularda aksamlar olsa da muhabatını etkiliyor. Elbette arzu edilen şey filmlerin siretinin de suretinin de güçlü ve kusursuz olmasıdır. Müttekâmil bir film yapmak ana düstur olmalıdır lakin muhtelif gerekçeler ve imkânsızlıklardan ötürü filmin bir yerinden feragat edilecekse bu

mimarisinden ya da suretinden olmalı kanaatindeyim. Filmlerin sireti ve muhtevası yani ruhu yani senaryosu canhıraş bir çaba ile muhafaza edilmelidir. Tam bu noktada benim de atölyelerimde sıklıkla kullandığım Alfred Hitchcock’un o veciz sözünü analım: “İyi bir film yapabilmek için üç şeye ihtiyacınız var; senaryo, senaryo ve senaryo.”

Hem izleyici hem de yönetmen olarak, sizce bir filmin en önemli yeri neresidir? Film her şeyi seyirciye vermeli mi yoksa Semih Kaplanoğlu’nun dediği gibi tabire muhtaç bir rüya gibi mi olmalı?

Filmde üç mühim nokta var bence. Açılış, kapanış ve seyircinin katarsis yaşadığı, çatışmanın zirve yaptığı ve filmin çözöldüğü nokta. Bunlar arasında en mühimi nedir dersanız ben açılış sahnesi derim. Çünkü açılış planı bir mağazanın vitrini gibidir. Mağazanın içindekilere dair muhatapta bir ilk izlenim oluşturma mekânıdır açılış sekansı. Seyircinin o mağazanın içine girmesine ya da önünden geçip gitmesine vesile ya da neden olan yerdir. Film sistematigi konusunda başarılı olan filmlerde prolog öylesine önemsenir ki bir tohumun tüm ağacın genetik kodunu bünyesinde barındırması misali filmin hikâyesi, karakterleri, olayları hatta finaline dair bir veri barındırır bünyesinde. Bu konuda dünya sinemasındaki en başarılı isimler olarak Asghar Farhadi ve David Fincher’ı söyleyebilirim. Farhadi, özellikle *Le Passe* filminin açılışında ve Fincher da *Fight Clup*’ın açılışında bu meseleye özel ihtimam gösteren yönetmenlerdir. Sorunun devamına gelince Semih

Kaplanoğlu sözleriyle eylemleri tutarlı yönetmenlerimizden biri malumunuz. O, tüm filmlerinde bu zikrettiğiniz usulü takip eder. Her filmi tabire muhtaçtır. Hatta her filminin her sahnesi desem mübalağa etmiş sayılmam. Örneğin *Bal* filminin açılış sahnesinde film “Oku!” ünlemiyle başlar. Ve bu öyle ustalıkla yerleştirilmiştir ki filmin içine, şayet dikkatli değilseniz manayı gözden kaçırabilirsiniz. Ben bir Müslüman filmiyim ve bu film de İslam’ın ilk emriyle başlıyor gibi bas bas bağırılmaz, kuru bir didaktizm içermez. “Oku!” ifadesi oldukça estetik bir biçimde oldukça lezzetli bir yere konumlandırılmıştır. Ve bu bir rüyanın tabir edilmesi, bir şiirin şerh edilmesi gibi ancak analiz edildiğinde gün yüzüne çıkan bir ustalık. Ayrıca filmde babanın adı Yakup, çocuğun adı Yusuf’tur. Bu da filmin tali unsurlarındandır ve filmin derununa ustalıkla gizlenmiştir, tabire muhtaçtır. Tüm bu detaylar rüya misali tabir edilmedir. Aksi hâlde *Bal*’ın modern bir Yusuf kıssası olduğu gözden

kaçabilir. Semih Hoca'ya da tıpkı Kurosawa'ya katıldığım gibi sonuna kadar katılıyorum.

Elbette her devrin kendisine mahsus bir sanat anlayışı var. Sinema da -örtük ya da açık şekilde- işlenen tema, zaman ve mekân açısından kendi zamanının ve içinden çıktığı kültürün değerlerini taşır. Bu anlamda, bir sanat olmanın yanında icadından itibaren en önemli kitle iletişim araçlarından birisi hâline gelen sinemanın doğurması muhtemel bazı olumsuz neticeler ya da sorunlar da var elbette. Sinema ve kimlik, sinema ve yerlilik... Siz bu konuya nasıl bakıyorsunuz ya da bu sizin için önemsenmesi gereken bir zemin mi?

Eşyaya değer katan şey kullanım biçimidir. Bıçakla adam da öldürülür, ameliyat da edilir. Can da alınır can da verilir. Sanırım biz uzun süre bu hakikati gözden kaçırdık ve cinayet işlendiğinde

katile değil bıçağa tavır aldık hatırladık düpedüz bıçağa kin besledik. Hatta rahmetli babam sinemanın kötüye kullanımını göz önünde bulundurarak sinemayı bırakın icra etmeyi izlemeyi dahi günah olarak görürdü. Bana da sinemayı bıraktırmaya çalışırdı. Bıçak örneğiyle açıkladığımda ikna olup razı olmuştu sinema yapmam konusunda. Vefatından önce dua bile etmişti hatta. Sinema elbette pek çok olumsuzluğu beraberinde getiriyor. Bu malumun ilanı. Ama ben bundan ziyade beraberinde getireceği güzelliklere ve imkânlarla işaret etmek isterim. Örneğin Mecidi'nin "Peygamberimiz bugün gelse tebliğ aracı olarak sinemayı kullanırdı." sözünü anmakta fayda var. Bu gücü gözden kaçırılmamalı. Sinemayı yüceltmek hatta düpedüz kutsamak değil elbette derdim. Sinemayla cinayet de işlenebilir gönüller gül bahçesine de çevrilebilir. Zehirleyebileceği gibi şifa da olabilir. Mesele, kamerayı kimin tuttuğu ve kadrajı hangi maksatla ne yöne çevirdiğidir.

Postmodern bir çağdayız. Vaktimizin nasıl geçtiğini anlamıyoruz ya da kasten anlamamız için üretilmiş içeriklere muhatap kılınıyoruz. Zaman öldürmek diye bir tabir var örneğin. Zaman medeniyetinin gölgesinde büyüyen bizler, uzun uzadıya bir şeyleri izlemeye tahammülü olmayan kitlelere dönüştürüldük bir anlamda. İlk olarak bunun doğrudan zamanla ilgili olan sinema üzerindeki etkilerini sorsam. İkinci olarak da kısa film ile uzun metraj filmi bu bağlamda ele almanızı istersem.

Zaman medeniyetinin gölgesinde büyüyen bizler... Ne kadar lezzetli bir tanımlama oldu o öyle. Ve evet değişip dönüşen yalnızca kalp yani insan değil asr da kuşkusuz. Zaman da kalp misali değişiyor. Zaman medeniyetinin gölgesinde büyüyen bizler sizin de söylediğiniz gibi bir şeyler izlemekten çok çabuk yorulan, sıkılan kitlelere dönüştürülmüşken özellikle zaman mefhumu üzerine kafa yoran bu filmler, bahsettiğiniz darbeden en çok etkilenen sanat verimleri sanırım. Şiir gibi filmler diyorum ben o filmlere. Zamanın bizzat kendisi üzerine yapılan filmler şiirsel filmler sanki. Ne demek istiyorum? Bugün bir şarkı dinlediğimizde şarkının sözlerinden ziyade hissine odaklanırsınız. Bir İsmet Özel şiirinden anlamsal düzlemde bir şey anlayamasak da hissel düzlemde herkes hissî kabınca hissesini alacaktır diye düşünüyorum. Hâl böyleyken zaman üzerine film yapan yönetmenler daha çok zamanı hissetmek ve hissettirmek üzerine bina ediyorlar filmlerini. Oysa sinema izleyicisinin kahir

“

Zaman içinde fark ettim ki aynı sanat eseri bırakın bir başkasına etki etmeyi bizzat insanın kendi ruhuna sirayet etmek için bile vaktini bekleyebiliyor.

ekseriyeti zaman değil de olay bazlı film izleme alışkanlığına sahip olduğu için o filmler amiyane tabirle “bir şey anlatmayan, sıkıcı filmler” oluveriyor. O filmler bir olay anlatmaktan öte bir hissin peşinde olan filmler hâlbuki. Bir kısa film hatırlıyorum. 8-10 dakika boyunca tavanı gösteriyor. Salon-daki seyirci huysuzlanıyor. Haydi artık bir şey olsun, diye yerinde duramıyor. Hatta filmin açılmadığını bir yerde takıldığını düşünenler bile oluyor. Tam o esnada kamera yavaş yavaş ters dönüyor ve tavanı izleyen yatalak bir hasta görüyoruz. Burada yatalak hastanın durumunu anlatmaktan öte onun hissine odaklanmıştır yönetmen. Direkt tavan izleyen bir hasta olarak gösterse o kişinin durumunu anlatmış olacaktı. Oysa seyircisine 10 dakika boyunca tavanı izlettirecek yani zaman kavramı üzerinde ısrarla durarak hâl diliyle şunu diyor: “Bak ey seyirci, gördün mü sen on dakika boyunca tahammül edemedin tavanı izlemeye ama bu adamın tüm hayatı böyle geçiyor ve geçecek. Seni şuncacık sürede hafakanlar bastı onun ne yaşadığını ucundan kıyısından hissetmek nasılmış bir gör!” diyor tabiri caizse.

Yüksek lisans tezinize dünya sinemasını ve divan edebiyatını bağdaştıran bir zemin üzerinde çalıştığınızı öğrendim. Oldukça ilgi çekici bir konu olmuş. Bize biraz tez çalışmanızdan ve içeriğinden bahsedebilir misiniz?

Henüz tamamlamış değilim tezi-mi. Ama kısaca şunu söyleyebilirim. Başta söylediğim gibi sanat tek millettir. Sanatçı da öyle. Çok uç görünen Şeyh Galip’in *Hüsn ü Aşk*’ı ile David Fincher’ın *Fight*

Clup filmi arasında yakaladığım benzerlikler üzerine kuruyorum tezimi. Bunun dışında eski edebiyat metinlerimizden *Mantıku’t-Tayr* mesnevisi başta olmak üzere *Leyla ile Mecnun* gibi muhtelif mesnevilerimizi sinematik perspektiften okumaya gayret edeceğim. Bizim tahkiye geleneğimizin mühim bir parçası olan mesnevilerimiz ile Türk ve dünya sinemasındaki filmler arasındaki sanatsal ortaklıkları ve tesadüfün insafına bırakılamayacak denli çok benzerliği masaya yatırmaya çalışacağım.

Son olarak sinemayla ilgilenen genç okurlarımıza yol göstermesi açısından, sinemada kimleri örnek aldığınızdan, bir yönetmen olarak bu alanda nasıl bir kişisel eğitim rutini oluşturduğunuzdan, beğendiğiniz filmlerden biraz bahsedebilir misiniz?

Hep değişmek meselesi üzerinden gittim ama yaş aldıkça insanın o eski cüretkâr tavrı da kırılıyor sanırım. Daha temkinli hareket etmeye mecbur hissediyor kendini. Zaman içinde fark ettim ki aynı sanat eseri bırakın bir başkasına etki etmeyi bizzat insanın kendi ruhuna sirayet etmek için bile vaktini bekleyebiliyor. Cahit Sıtkı’nın “Otuz Beş Yaş” şiirinde ne demek istediğini tam da o yaşa gelince anladım örneğin. Şiir aynı şiir ama benim için aynı anlamı ihtiva etmiyordu öncesinde. Ya da *Bir Zamanlar Anadolu*’da filmi benim köşe taşlarımdan biridir. Ama bu filmi de ilk izlediğimde aynı etkiyi uyandırmamıştı bende. Şimdi şu film çok etkileyici ve mutlaka izlenmelidir desem belki de o film izleyen kişi için hiçbir an-

lam ifade etmeyecek. Korkunç derecede bireysel ve izafi bir alandan bahsediyoruz çünkü. Biri için bir başyapıt hükmünde olan eseri bir başkası saçmalık olarak görebilir. O nedenle beğendiğim filmlerden bahsetme konusunda çekimserim. Ayrıca sorunuzda geçen “yol göstermek” ifadesinden de son derece imtina ediyorum. Her insan biriciktir. Hele ki konu sanatsa. Benim kişisel rutin ya da yöntem olarak bellediğim ve önerdiğim bir şey bir başkası için devasa bir vakit kaybı olabilir. Dünya öylesine metafizik bir yer ve bu meseleler öylesine girift ki benim kestirme diye işaret ettiğim yol bir başkası için çok dolambaçlı gelebilir ya da muhatabın istidadı öylesine kuvvetli ve ileridir ki benim yöntemim onu yavaşlatabilir. İnsanların vaktini çalmaktan imtina ederim. O nedenle bu soruda beni mazur görmenizi istirham ederim. Ancak politik ya da kaçamak cevap verdiğim düşünülmesin diye ve öneri gibi algılanmaması kaydıyla son yıllarda izleyip de çok beğendiğim filmlerden bir liste vererek nokta koymuş olayım. Altını, üstünü, kenarını, köşesini çizerek belirtiyorum ki asla hiçbir tavsiye değildir. Tamamen benim izleyip kişisel olarak beğendiğim filmlerden oluşan bir seçkidir. Sürçülisan ettiysek affola. Bereketli olması temennisiyle.

Sevgisiz (Rusya-2017)
Ruh ve Beden (Macaristan- 2017)
Yola Devam (İran-2021)
Geçmiş/Le Passe (Fransa-2013)
Kare (İsveç-2017)
Bağlılık Hasan (Türkiye-2021)
Kutsal Geyiğin Ölümü (İrlanda-2017)
Mavi Bisiklet (Türkiye-2016)

BİR KİTAP

Dört kitaptan oluşan *Bir Yazarın Notları* günümüz yazarlarından Nuri Pakdil'in denemelerinden oluşuyor. *Bir Yazarın Notları*'ndaki metinler çok katmanlı olup farklı okumalara zemin teşkil eder. Güncelden tarihele göndermelerle ilerleyen yazılar toplamında yazarın çalışma, anlama, yorumlama disiplininin yanı sıra uygarlık yaklaşımına dair ipuçlarına da işaret ettiği görülür. Deneme dilini aşan tutumuyla yazar, dünyaya ve hayata İslam uygarlığı zaviyesinden bakar. Yazıların örülüştünde diplerde ilerleyen yabancılaşma ve insanın ufalanışı bir sorgulamayı beraberinde getirir. Pakdil'in yazılarını okuyan biri; hayat, yazma ve yazı disiplininin örülüştüne yakından tanıklık eder. Pakdil'in insan ve hayat odaklı yazılarında "İnsanın Süren Sorgusu" eşelenir. Pakdil'deki dil, yazı ve okuma ciddiyetinin tanığı olan bir kişi, hayatın belli bir disiplin üzere yaşanması gerektiği sonucuna ulaşır. *Bir Yazarın Notları*'ni dikkatlice okuyan bir okur, Nuri Pakdil'deki evrensel yaklaşımın çekim alanına girmekten kopamaz. Yazı, yazma ve sorgulama amaçlı bir disiplin üzere yaşamayı seçenler için *Bir Yazarın Notları*, düşünce ve eylem bütünlüğünün ancak sabırla olgunlaştığı fikrini aşılar.

BİR FİLM

Her şeyin başkalaştığı bir süreçte insanda değişmeyen özün izini süren Semih Kaplanoğlu, *Buğday*'la sentetik olanın hayatı çürütüşüne dikkatleri çeviriyor. Tutkuların ve ihtirasların peşi sıra giden kişiye bir anlığına da olsa dönüp kalbine bakmasını teklif ediyor. Dolayısıyla insanda değişmeyen özün önemi üzerinde durularak dikkatler yeniden sınanıyor. Film, bir bakıma Hz. Musa ile Hızır'ın yolculuğu etrafında şekilleniyor. Bilimsel bilginin tek hakikat olarak algılanışına itiraz ediliyor. Film karakterlerinden birinin "Nefes mi buğday mı?" sorusu Yunus'un Hacı Bektaş Veli'ye yönelttiği "Buğday mı himmet mi?" sorusunun günümüze izdüşümü olarak okunabilir. Film süresince her yönüyle görünenin ardında bir hakikatin olduğu gerçeği hatırlatılıyor sinema izleyicisine.

ÜÇ TAVSİYE DURAN BOZ

BİR KANAL

TRT 2, kültürel yapımlara önem ve öncelik vermesi, yakın dönem okumalarına imkânlar ölçüsünde kapı aralaması, sinemadan kültür sanat gündemine kadar geniş bir yelpazeyi işaret etmesiyle her yönüyle dikkat odağı olmayı sağlıyor. Sanat, edebiyat dünyasında olup bitenlerin yanı sıra tarihsel olana da ilgi uyandırmak suretiyle kültürel hafızaya vurguda bulunarak görsel ve işitsel uyarıları dikkatlice gündeme taşıması ilgi odağı olma hâlini devam ettirmesine katkıda bulunuyor sanki.

ATESE KANAT ÇIRPMAK

canan olpak ko

Mevzu Şeyh Galip yahut *Hüsn ü Aşk* olduğunda muhakkak hatırlanan bir sahne vardır: Ateş denizini mumdan kayıklarla geçmek... Aşk yolculuğunda imkânsız başarmak gerektiğini göstermek açısından, aklımızın aşka yakıştırdığı romantik anlamlarla uyumlu ve bir o kadar da güzel bir tasvir değil mi? Oysa aşkın ne olduğunu, en azından divan şairlerinin ve tasavvuf yolcularının aşka yüklediği anlamları bilenler bu tasvirdeki çelişkiyi fark edeceklerdir. Aşk zaten yanmak demektir ve bu yüzden, aşk ateşiyle yanan aşğın ateş denizinden korunma pahasına mumdan kayıklara binmemesi gerekir.

Aslında Şeyh Galip, *Hüsn ü Aşk'ta* tam da bunu söyler: Aşk yolculuğuna çıkan Aşk, ateş denizinin kenarına geldiğinde, devlerin âşıkları tuzaklarına düşürmek için yüzdürdükleri mumdan kayıklara binmeyip ateş denizine dalar.

Aşk ve ateş... Divan şiirinin aşk kabulünde ayrılmaz ikili. Âşğın, âh çektiğinde gökyüzünün bulutla yani dumanla kaplanacağını iddia etmesi de yüreğinin aşk ateşiyle pişe pişe kebaba döndüğünü söylemesi de bundandır. Elbette burada ateş temsilidir, hasretin oluşturduğu yürek yangısını vurgulamak kastıyla kullanılır. Öte yandan bir başka aşk yolculuğu daha vardır ki o yolculukta ateş, fiziki varlığıyla sahiden yer alır: Şem etrafında kanat çırpıp pervanenin o imkânsız, o divane, o çaresiz yolculuğu.

Eskiden elektrikler kesildiğinde mum yakılırdı. Ve ansızın, sanki gizli köşelerde saklanıp elektriklerin kesilmesine durmadan dua etmişler gibi kelebekler çıkardı ortaya. Loş karanlığın içini hayal meyal görüntüleriyle doldurmaya çalışırlar, döne döne uçarlardı. Sabahleyin, artık çoktan eriyip yarılanmış mumun etrafında bazıların cansız bedenlerini bulurduk. Meğerse bize öylesine bir oyalanma lüksü veren tüm o dönmeler, kanat çırpımlar; evrensel bir yazgının tekrarlandığı, gerçek bir trajedinin sahnelendiği mucizevi anlarmış. Zavallı pervane muma kavuşmak için çırpınır durmuş, kanatlarının çıkardığı akımla mumun alevinde minnacık titreşim bile yaratamazmış ve uğrunda divane olduğu sevgiliye dokunabildiği an kanatları alev alıp ölmüş.

Şu hâlde pervaneyle mumun ateş dansına bir aşk hikâyesi yakıştıran divan şairleri, bizim gibi bakmıyorlarmış hayata. Çevrelerinde gördükleri bir oyalanma bahanesi değilmiş onlar açısından; anlaşılması gereken, çözülmeyi bekleyen bilmecelemiş. İyi ki öyleymiş zira şem ve pervane ikilisi bu sayede şiiri besleyen, anlam oyunlarının kapılarını aralayan mazmunlara dönüşmüş.

On beşinci yüzyılın kadın şairlerinden Mihri Hanım şöyle diyor:

Yanmasun mı 'âşık-ı bî-çâreler pervâne-ves
Mâh-rûlar çünkü hüsnî şemî-dânın yakdılar

Beyti "Ay yüzlüler güzellik şamdanlarını yaktılar; çaresiz âşıklar pervane gibi yanmasın mı?" şeklinde çevirebiliriz. Mihri Hanımın şem ve pervaneyi benzetme amacıyla kullandığı âşikâr. Sevgililerin yüzünü açmasını mumun yakılmasına, âşıkların o yüzün güzelliğine meylini de pervanenin ateş dansına benzetmiş şair. Ama burada söylenmeden anlamamız gereken bir hususa da işaret ediliyor: O âşıklar asla ay yüzlü sevgililere kavuşamayacaktır. Yani "âşık-ı bî-çâreler" kullanımı boşuna değildir; aşkı talep eden, daha en baştan bir imkânsız tutulduğuna razı olmalıdır.

Divan şiirinin meçhul şairi Laedri'yi pek severim. Laedri beyitlerin gerisinde, unutulup gitmiş değil unutulmayı özellikle tercih etmiş sanatkâr bir ruhun ve olgunluğun varlığına inanırım. İşte Laedri'ye ait bir beyit:

Yakdın fenâ dükkânını hâkister eyledin
Ey şem' külfet eyleme pervâne kalmadı

Meçhul şairimiz, sevgilinin fena dükkânını yakıp kül ettiğini, artık yanacak pervane kalmadığına göre boş yere sıkıntıya girmemesi gerektiğini söylüyor. Beyitteki "fena dükkânı" çok güzel bir imge. Fenanın ölümlü olma, ölme gibi anlamları var. Ölmenin satın alındığı yerse dünya. Şair, bu dünyayı ölümün alındığı bir dükkân kabul ediyor ki çok doğru: Dünyaya gelmeseydik ölmeyecektik. Diğer yandan, yanacak pervanenin kalmadığını söylüyor şair. İtiraz edebiliriz. Nihayetinde

güzelliğe tutulup yanmayı talep edecek niceler bulunabilir. Şairin asıl amacı da itirazı en baştan cevaplamak: Şem'e divane pervane kalmadı çünkü sevgilinin güzelliğinin kıymetini bilecek tek bir pervane vardı, o da yanıp kül oldu. Bundan böyle sevgili, güzelliğinin kıymeti bilinmeden yaşayıp gitmeye mahkûmdur, hâliyle o güzelliği başka gözlerle açık etmesinin de gereği yoktur.

Çaresizliğe delice tutkun olmak, sonunda ölüm dışında bir vuslat hâli vadedilmemiş olsa bile inatla, inançla, sebatkârca, diğer hâllerin hepsini boş vererek kanat ırpamak. İçimizde gizli o romantik, o insani taraf böyle bir aşk yolculuğunda pervaneye üzülmekten edemiyor. Öte yandan, eğitimi için ona yardım etmiş Nigar isimli bir kadına şükran borcunu ödemek amacıyla Nigari mahlasını seçmiş o vefalı şair bizim gibi düşünmüyor:

Başka işimiz yohdı ki bir şem'-i cemâlin
Pervânesi âşüftesi süzendesiyiz biz

Nigari; âşıkların, bir güzellik şeminin yanmayı talep etmiş pervanesi ve divanesi olduğunu söylüyor. Yani âşığın varlık gayesi ancak sevgili tarafından yakıldığında amacına ulaşacaktır; o yanma hâli olmadığında benliğini, kendini gerçekleştiremeyecektir.

Sanırım burada şunu sormamız gerekir: Maharet kimdedir? Şem'in şavkıyla yanabilen âşıktan mı yoksa onu ışııyla tuzakına çeken sevgilide

mi? Gerçi Âşık Veysel'imiz "Güzelliğin on par'etmez / Şu bendeki aşk olmasa" diyerek maharetin, güzel görmesini becerebilen gözlerde olduğunu söylemiş fakat divan şairleri genellikle, bu noktada mahareti daha ziyade şeme paye etmişler.

Padişah şairlerimizden Muhibbi şöyle diyor:

Yandursa n'ola şem'-i ruhına beni dilber
Şem'ün dahi pes yandugı pervâne içündür

Muhibbi'ye göre şem zaten pervaneyi yakmak için yanar. Bu durumda sevgilinin güzelliğinin varlık gerekçesi de âşığı yakmak oluyor. Aslında iki taraflı bir bütünleşmeden söz ediyor Muhibbi. Bir taraf yakarak, diğer taraf yanarak varlığının amacına uygun hareket ediyor. Beyitten ilerlersek, gerçekleşme hâlinin ön koşulunun mumun yanması, sevgilinin güzel cemalini görünür kılması olduğunu anlayabiliyoruz.

Revani'ye şemi de aradan çıkarıp mahareti doğrudan sevgilinin kendisine veriyor:

Rûşen budur ki meş'ale-dâr olmasa sana
Halk arasında bulmaz idi i'tibâr şem'

Şair mumun, ışııyla sevgilinin yüzünü aydınlatması sayesinde halk arasında itibar gördüğünü söylüyor. Revani'nin iddiası, aşk bağlamında düşündüğümüzde abartılı bir kabul gibi gelebilir. Sonuçta o döneme göre günlük hayatın bir gerekliliği,

sadece tek bir varlıkla gerekçelendirilmiş. Ama iddiayı aşk bağlamından çıkarıp hayatın başka alanlarına yaydığımızda, hepimizin buna yakın kanaatlere sahip olduğunu görebiliyoruz. Özellikle de işin içinde evlatlar olduğunda. Mesela herhangi bir kıyafet, sevdiğimiz birisinin üzerinde olduğunda en güzel kıyafette dönüşür. Çocuğumuzun severek gittiği bir okul, elbette şehrimizin en başarılı okulu olur. Hâliyle şairin muma, sırf sevgilisinin yüzünü aydınlattığı için kıymet vermesini anlayışla karşılamak gerek.

Peki şemin, etrafında dönüp duran pervaneden haberi var mıdır? Onun da içinde, çaresiz yolcuya yönelik acıma hisleri uyanıyor mudur? Hayır! Mumun, alev alan kanatlardan haberi olursa ve yolcuya acırsa aşk çıkamaz ortaya. Fuzuli de bunu söylüyor:

Olmadı ol mâha rûşen yandugum
hicrân günü
Yandugum şeb tâ seher şem'ün ne
bilsün âfitâb

Şair, sevgilinin habersizliğini sevgiliyi güneşe benzeterek anlatıyor: Mumun geceleri sabaha dek yandığını ve pervanenin onun etrafında kanat ırttığını, gündüzleri ortaya çıkan güneş bilmez. Galiba hem şem olmasını hem de pervane olmasını bilmektir en doğrusu. Ama kimi zaman o güneş rolümüzden kurtulup kıymet bilenlerden olmak da gerekiyor.

Mavi Bir His

LUCEYN ZEİN

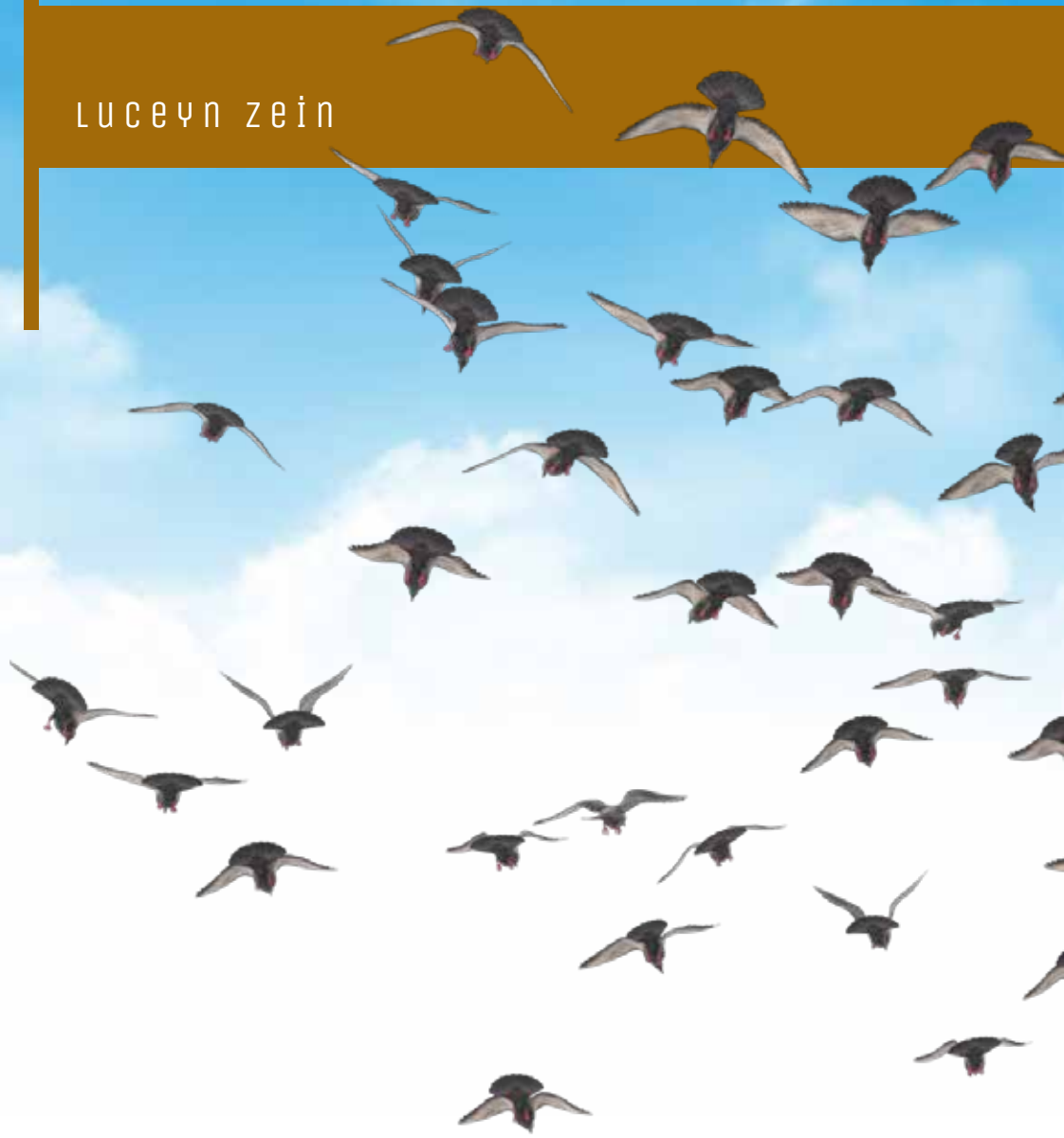
En uzak diyarlara kuşlar gibi uçuşma isteğim asla geçmez. O masmavi gökyüzüne, kahverengi uzun binalara uçmak, bence kuşların en sevdiği şey. Hatta bizimle dalga geçiyor bile olabilirler. Bulutların içinden geçmek, ağaçlara konmak bence dünyanın en “mavi” hissi. Belki de yeşil, emin değilim. Soğuk hava benim en sevdiğimdir. Buz gibi havalarda uçmak isterdim. O soğuklukta bulutların içinden geçmek, doya doya gezebilmek. Gerçi üşürdüm bazen, o zaman ağaçların tatlı nefesinin içine saklanırdım, o kocaman ağaçların küçücük yapraklarının ardına. Yapraklar güneş ışığını emerken ilk izleyenleri ben olurum sabahları. Sonra açardım kanatlarımı, uçardım da uçardım. Her yere sualsiz girebilmek bence dünyanın en özgür hissidir. O yüzden uçmak hep sonsuzluk hissi yaşatmıştır bana. En mavi histir uçmak ve en beyaz histir özgürlük. Maviyle beyazı karıştırırsak çok güzel bir turkuaz elde ederiz ki ben o turkuazı elde etmek için neler yapmazdım.

Ben insanları yukarıdan izlemek isterdim. Böyle uçaktan falan

değil de bulutların üzerine oturup izlemek gibi. Kim ne yapıyor? Kim ne ediyor? İzlerken de inanılmaz eğlenirdim. Hele de o zarif, ince kanatlı varlıkların beyaz saydamlığı yaparak içinden geçmeleri... Bunlar belki de turkuaz hisleri, renkli yapan şeylerdir. Ben bir kuş olsaydım bulutların yanından hiç ayrılmazdım.

Arkadaşlarım uzaklara uçup gittiklerinde onları karşılamak için beklerdim oralarda. Gelen gideni selamlar, her kanat sesiyle takla atardım. İyi yolculuklar dilerdim onlara. Ama hep de aynı yerde kalmazdım ki aynı saydamlıkta. Geze geze akar giderdim. Görürdüm her yeri. Öyle ki bütün ilginç mekânlar benden sorulurdu. Herhangi bir

yeri soranlara “Şu bulutun üstünde oturana gidin, o bilir.” derlerdi. Dünyayı gezdikten sonra beyaz tahtıma kurulur; diğerlerine anlatırdım deneyimlerimi, gezip gördüklerimi. Onlar da eğlenirdi benimle, gezmiş kadar olurlardı. Sonra istedikleri yerlere götürürdüm onları. Yağmurları kim yağıdırıyor, çiçekleri kim açtırıyor, seyrederlerdi. Ben de her yeri uçtuktan sonra en sevdiğim yöne giderdim, belki de doğuya. Bir de bakmışım ki yaşlanmışım. Ansızın uzak bahçelere uçup oradan saklanma isteği duyardım. Ağaçlarıyla, çiçekleriyle arkadaş olurdum. Onlarla ilkbaharın mutluluğunu paylaşırdım. Dünyanın her köşesinde gezilmedik bahçe bırakmayana kadar masmavi bir heyecanla uçardım.

DÜŞLER KADAR GERÇEK

GÜLDEN BAYRAKÇI

Kaç gündür devam eden bir yorgunluk hâli var üzerimde, biraz havaların biraz da uzun zamandır devam eden işsizliğimin etkisiyle elim kolum kalkmıyor. Bugün yorgun bir sabaha uyandım yine, balkonda oturmuş; kendimi, kenarda bekleyen işleri yapmam gerektiğine ikna etmeye çalışırken hiç beklemediğim bir anda telefonumun sesi sanki imdadıma yetişti. Arayan yabancı bir numaraydı ve iki ay önce yaptığım iş başvurusunun değerlendirilmeye alındığını, yarın saat 11.00’da ön görüşme için çağırıldıklarını söyleyen tiz sesli kadına “Tamam, saatinde orda olurum.” diyebilmişim sadece. Telefonu kapatıp tekrar balkona döndüğümde biraz önce kendimi yapmaya ikna ettiğim bütün işleri unutup yeni bir işe başlamanın telaşı düştü içime. Yarın sabah erkenden kalkarak hazırlanıp saatinde orada olmak gerekiyordu. Galiba uzun zaman sonra ilk defa bu kadar heyecanlanmışım. Balkon masamdaki küpe çiçeğine göz kırpıp “N’aber, hani çağırılmazlar diyor-dun!” dedim alaycı bir tavırla. Asil çiçektir, hiç aldırış etmedi bana. Babamdan kalan balkonumun nazlı kızıdır o, ne güzel dinler beni. İnsanın en çok da dinlenmeye ihtiyacı olur çoğu zaman; ne varsa içinde biriktirdiği, öyle savunmasızca anlatmaya, anlaşılmaya. Canım babam, nasıl da severdi çiçeklerini, hepsiyle

ayrı ayrı konuşurdu. Sabah namazından sonra bahçeye çıkar, onları sular, yapraklarını okşardı. Her bir çiçeğine ayrı bir ihtimam gösterirdi. Sanki dünyadan çekilir, burcu burcu kokan bu çiçekli bahçede farklı bir âleme yürürdü. Babamı izlerdim ama anlayamazdım. Bazı günler bizi de dâhil ederdi, bu çiçekli yolculuğa. Sabahları bahçe süpürme sıramız vardı, nasıl da zor gelirdi bize. Babam bazen kızar, çoğu zaman da bir oyuna çevirirdi işleri. Tabii kolay değil dört kız babası olmak. Nazlana nazlana iş tutardık. Saksıların toprağını değiştirirdik birlikte, toprağa kuru dal dikse babam, dal yeşerirdi. Benimse yeşil diktiğim sabahına kururdu. “Ellerim senin kadar marifetli değil.” derdim babama, gençliğinde geçirdiği hazin bir kazada kopan işaret parmağına bakar, gülümserdi. Yaratılan her bir zerrenin dünyadaki görevini anlatırdı. O zamanlar babam konuşmayı ne kadar da seviyor diye düşünürdüm. Her şeyi tane tane anlatırdı. Kim bilir belki de anlatmaktan ziyade anlaşılmaktı bütün çabası. Anlaşılacak demişken yarın için kendimi iyi hazırlamalıydım. İki aydır işsizdim ve artık umudumu kesmeye başlamıştım. Böyle ayağıma gelen bir fırsatı kaçırmak hiç iyi olmazdı. Kalktım, salondaki boy aynasından yüzüme gülümserdim. Nasıl da solmuştu yanaklarım, Kardeşim Rumeysa olsa şimdi neşeli

bir müzik açar ve kendi kendine oynardı. Deli kız, bunca neşeyi nereden bulur bilmem. Balkonun kapısını sonuna kadar açıp salondaki kanepeye uzandım. İçime iyi haber almışların sevinci dolmuştu. Umut insanı yaşatan en gerekli hissiyat bence, dedim kendi kendime, Rumeysa olsa, “İyi söyle iyi olsun, beladilden gelir.” derdi. Ona gülümser gibi gülümserdim. Kaç gündür üzerime çöken kasveti birazcık da olsa atmış olmanın rahatlığıyla gözlerimi kapattım. Bilge geldi aklıma, güzel yeğenim benim. Ne zaman gücümü kaybetsem onun ayakta durabilmek için verdiği çaba gelir gözlerimin önüne. Doğduğu günden beri bence en büyük şans, bütün hayatını onun attığı küçük ama güçlü adımlarla şekillendiren ve birbirini çok seven bir anne babaya sahip olması. Küçük kalbini kuvvetlendiren bu şifalı sevgi, her gün biraz daha dik durmasını öğretiyor Bilge’ye. Öyle güzel gülüyor ki gözlerinin içi, solmaya yüz tutmuş ne varsa can buluyor içimde. Belki biraz bundan belki de anne yarısı olmak dedikleri o hissiyatla sarılırım Bilge’ye ve o anlarda sadece ikimizin duyduğu şarkıları mırıldanırız birbirimize. Bilge ben ve yüzümüze yerleşen o tatlı tebesüm. Kulaklarıma neşeli şarkıların melodisi doluyordu. Gözlerimi kapattım...

Düş görmek ne güzel...

Haziran ayının başı, bahçenin dört yanında çiçekler açmış. Genzime kadar doluyor gül kokusu, babam bahçenin ortasında çiçeklerini suluyor. Annemin yüzü ne kadar da güzelleşmiş öyle, bayram sabahı değil ama bir tek bayram değil. Bilge seksek oynuyor bahçe kapısının girişindeki düzlükte, nasıl da seviniyorum onu öyle görünce. Koşup sarılıyor boynuma “En sevdiğin teyzen kim?” diye soruyorum nazlanarak, baş parmağını göğsüme dokunduruyor, kokluyorum yanaklarını, “Saçların yine kırmızı mı?” diye fısıldıyor kulağıma. Usulca “Evet!” der gibi göz kırpiyorum. Evimiz yeşile boyalı, çatısı muntazam aktarılmış. Elma ağacı yerli yerinde, meyveye dönmüş dalları. Gördüğüm en güzel elma ağacı sen olabilirsin. Bilge’nin kulaklarına kiraz küpeler takıyoruz. Kiraz ağacının ilk meyve senesi nasıl da nazlanıyor bize. Balkondaki divana oturup babamla sohbet ediyoruz. Kelimesi kelimesine anlatıyor her şeyi yüksek sesle. Ellerine bakıyorum sağ elinin işaret parmağına, yerli yerinde. Gülümsüyor bana, her şey düzelir der gibi. Sarılıyorum babama, gül kokusu siniyor üzerime. Bahçeyi süpürme sırası sende diyor babam, omuz silkiyorum muzurca. Annem gülerek izliyor bizi oturduğu yerden. Gidip yatıyorum dizine, eliyle sırtımı sıvazlıyor. Anne eli şifalıdır. Sıkıca kapatıyorum gözlerimi...

Düş görmek ne güzeldi...

Telefon çalıyor, ısrarla, sığrayarak uyandım uzandığım yerden. Anladık tamam, geliyorum.

-Alo?

-İş başvurunuz için aramıştık, görüşme saatinizde değişiklik oldu...

Umarım bu telefon ret cevabının önceden habercisi değildir!

Dua denince akla hemen ihtiyaçlar, istekler gelir; Yüce Yaratıcı'ya hâlini arz ederek talepte bulunmak, bir hayra kavuşmak, bir şerden emin olma arzusu ve kararlılığı canlanır gönüllerde. Bu tasavvur yanlış değildir elbette lakin eksiktir. Bir derdi ya da muradı olan doğal olarak Rabb'ine yönelecek, O'nun

yardımını isteyecektir. Rabb'imizin son kitabında öğrettiği duaların büyük çoğunluğu da böyledir zaten. Ama bir de talepte bulunmayan, hayat manifestosu gibi dua formları vardır Kur'an'da. İşte onlardan biri:

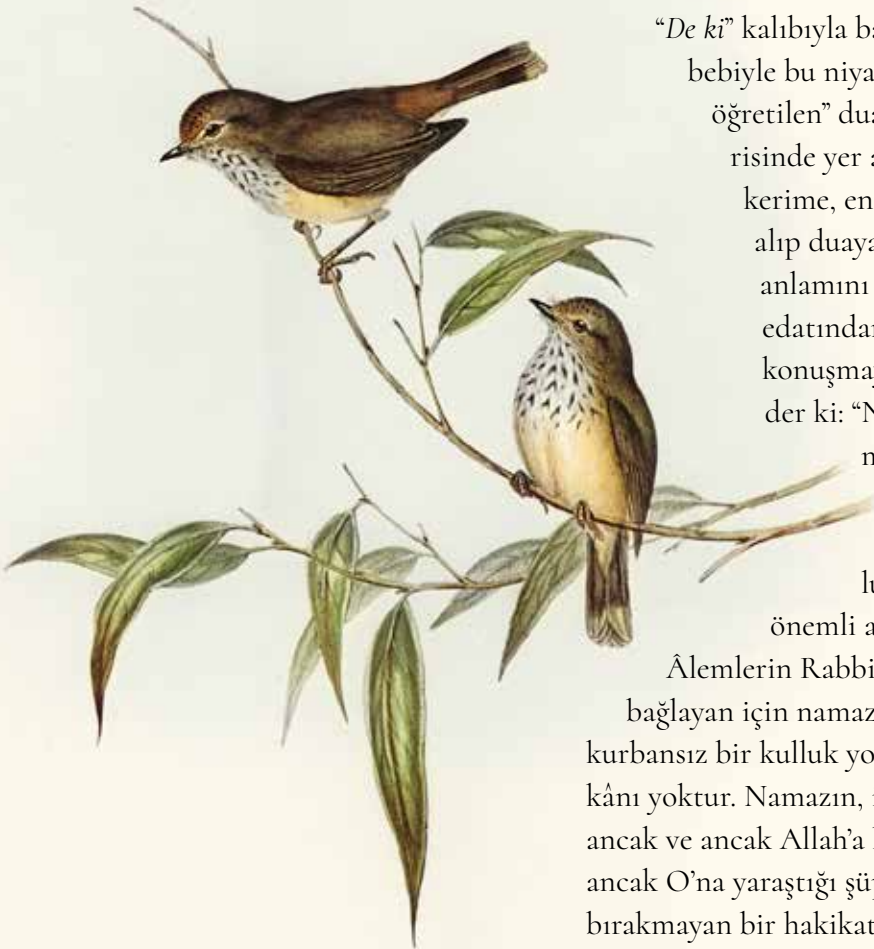
“De ki: Benim namazım, kurbanım, her türlü ibadetim, hayatım ve ölümüm, hepsi âlemlerin rabbi olan Allah içindir. O'nun ortağı yoktur. Bana sadece bu emrolundu ve ben (hak dine) teslim olanların ilkiyim.” (Enam, 6/161-162.)

“De ki” kalıbıyla başlaması sebebiyle bu niyaz, “doğrudan öğretilen” dualar kategorisinde yer alır. Ayet-i kerime, en başta yer alıp duaya “şüphesiz” anlamını katan “inne” edatından itibaren konuşmaya başlar ve der ki: “Namaz kılmak, kurban kesmek Allah'a kulluk yolunun önemli aşamalarıdır,

Âlemlerin Rabbi'ne gönül bağlayan için namazsız, niyazsız, kurbandsız bir kulluk yolunun imkânı yoktur. Namazın, ibadetlerin ancak ve ancak Allah'a has olduğu, ancak O'na yaraştığı şüpheyi bırakmayan bir hakikattir.”

Duanın satır aralarında, namaz ve kurban ibadetlerini bilen, oruca, hacca, tavafa aşına olan lakin sadece Allah'a değil, putlara da kulluk eden, Kur'an'ın ilk muhataplarına ciddi bir ikaz da söz konusudur. Onlar Allah'a ait yetkileri, kurdukları sistem üzerinden kendileri kullanmak, başına buyruk hayat tarzlarını devam ettirmek hevesindelerdi. Zaten dua formundaki bu deklarasyonun, Enam suresinin sonlarında yer alması da bu uyarıyı netleştirmektedir. Çünkü Enam suresi, şirkin günlük hayattaki tezahürlerini; alınan kararları, sabitlenen gelenekleri çıkarlar doğrultusunda nasıl yönlendirdiğini, insanı nasıl manipüle ettiğini anlatarak tevhidi aşıkâr eden bir içeriğe sahiptir.

Duada üzerinde durulan ilk değer olan namaz, kulun sadece Allah'a ait bir varlık olduğunu günde en az beş kez hatırlatan bir alarm sistemi gibi çalışır ve kulluk iddiasındaki inananı teyakkuz hâlinde tutar. Müminin dünyanın parlak renklerine, göz alıcı, gönül oyalayıcı hâllerine kapılmadan yoluna devam etmesini mümkün kılan, hayatına yön veren bütün değerleri ayakta tutan başlı başına bir ikrardır namaz. Kur'an'ın namazdan sadece kendi fiil formuyla değil, “ayakta tutma” anlamına gelen ikame fiiliyle bahsetmesi tesadüf

değildir elbette. Haddi aşmaktan, çirkinliğe kötülüğe bulaşmaktan dostunu koruyan bir kalkan olarak tanıtılması, namazın bütün imanî değerleri canlı tutma gücünün en bariz delillerinden birisidir. İşte bu nedenle sadece son İslam ümmetinin değil, tarih boyunca bütün inananların olmazsa olmazıdır namaz. Diğer peygamberlerin, mesela Hz. Musa'nın da, Hz. İsa'nın da hayatında kıymetli bir değerdir o, Efendimiz'in ise gözünün nurudur.

Ayette *nusuk* kelimesiyle ifade edilen kurban ibadeti de vahiy kökenli dinlerde insanlık tarihi boyunca Rabb'e adanmışlığı, sadece O'na kul olmayı sembolize eden ibadetlerden biri olmuştur. Hz.İbrahim'in oğlunu kurban etme sahnesiyle Kur'an'da resmedilen, ayrıca farklı surelerde bazı hükümleri hakkında bilgi verilen kurban, İslam'ın önceki versiyonlarına bağlı ümmetlere de emredilen hususlar arasında yer alır. *Nusuk* aynı zamanda ibadet kastıyla yapılan bütün eylemleri de kapsayan bir içeriğe sahiptir. Dolayısıyla bu duayı okumakla “Ben namazımla, kurbanım ve bütün ibadetlerimle sadece Rabb'ime yönelirim.” der mümin, bu ikrarı hayatının merkezine yerleştirir. Bu yerleştirme de duanın devamında can alıcı ifadelerle karşılık bulur.

Duada namaz ve kurbanla özetlenen, örneklendirilen ibadet formlarından daha genele açılan, hayatın tamamını kuşatan bir kulluk hâli tasvir edilir esasında. Zira her an

namaz, kurban yoktur ama namazdaymış gibi bir bilinçle yaşamak gerekir hayatı. İnanan, dününü, bugününü, yarınını düşünür, ölçer, tartar ve der ki: Hayatım da O'nun yolunda, O'na adanmış durumda, ölümüm de. Benim sadece namazım niyazım, haccım umrem, kurbanım zekâtım, tesbihim teheccüdüm değil, son nefesimi verene kadar bütün hayatım O'na doğru. Hayatın bütün renklerinde, bütün durumlarında ben hep O'nun rızasını gözetirim, O'nun bana öğrettiği esasları dikkate alırım. Yaptıklarım kadar yapmadıklarım, söylediklerim kadar söylemediklerimle de kulluk yolunda ilerlerim. Güçlüyken de zayıfken de, hastalıkta da sağlıklıta da, haklıyken de haksızken de, alırken de verirken de, mutluysan de sıkıntıdan yerle yeksan olurken de, iyi günde kötü günde ben hep O'nun çizdiği rotadan devam ederim. Sadece hayatım mı? Böyle bir hayatı vuslatla taçlandıran, hakiki dosta dönüş bileti anlamı taşıyan ölümüm de O'nun yolundadır. Ölüm ister şehadet mustusuyla gelsin, ister uykuda... Her durumda Rabb'e dönüş neşesini taşıdıktan sonra ne gam! O da Hakk yolunda bir sonsuzluğa doğuştur benim için.

Dua bütün peygamberlerin ve onların etrafında kenetlenmiş müminlerin hayatına yön veren bu esasları hatırlatırcasına bir vurguyla devam eder. “Ben böyle davranmakla, böyle düşünmek ve hissetmekle, böyle yaşamakla *emrolundum*.” Bilinir ki sadece bu duanın ilk muhatabı

Efendimiz'e ya da onu şimdi okuyan zât-ı muhtereme (yani sana) değil, tevhid zincirinin ilk halkası Hz. Âdem'den kıyamet sabahına uyanacak son mümine kadar herkese bu değerler iş edindirilmiş, sorumluluk hâline getirilmiştir. Mümin bu duayla namazla kurbandan, kendi hayatı ve ölümünden bahseder gibi “benim” diyerek bahis açar, bunları ne kadar içselleştirdiğini, nasıl özümsemişliğini, hayatını onlarsız düşünemediğini anlatır. Bu uğurda arkadan gelen var mı, yalnız mıyım acaba diye düşünmez inanan, “doğru bilinen yola yalnız da gidileceği” için herkesten önce yola revan olur, Yasin suresinde şehrin bir ucundan koşup gelen zat gibi önde durur, önder olur. Sadece ve sadece Allah'a kul olma emri ilk kez kendisine verilmişçesine bir adanmışlıkla Âlemlerin Rabbi'ne kulluk söz konusu olunca en ön safta yerini alır.

Hız. Peygamber'in şahsında bütün inananlara öğretilen bu duayı hayatına sertac ederek okuyan her mümin, hayatın anlamını önce kendine, ardından hayata en üst perdeden haykırmakta, kararlılığını da Rabb'i-ne arz etmektedir vesselam.

(Yazarın sevgili okuyucusundan özel ricası: “İnne” diye başlayan kısımdan başlayarak bu kıymetli duayı ezberleyelim, her okuyuşumuzda bir olan Allah'a kulluk kararlılığımızı bütün dünyaya hem fısıldayalım, hem haykıralım.)

ŞEFFAFLIK TALEBİ

TUBA NUR UMUT

Diijital dünyada alışlageldik kullanımı yanında farklı bir mana kazanan, yeniden tanımlanan ve eleştirel değerlendirmelerin sıklıkla başvurduğu kavramlardan biri *şeffaflık talebi*. İlk bakışta şeffaflık, pek çoğumuzun zihninde haklı olarak “dürüstlük, açıklık ve güven” gibi olumlu çağrışımlar uyandırıyor. Ancak tam da bu nedenle literatürde, *şeffaflık talebinden* kastın yalnızca bu çağrışımlar olmadığını gösterecek şekilde mefhum, daha eleştirel terimlerle de karşılanıyor: *Şeffaflık tiranlığı*, *şeffaflık baskısı* gibi ifadeler, bu eleştirel yönü açık şekilde yansıtır. Daha nötr bir tona sahip olmakla birlikte benzer eleştirileri muhtevi *şeffaflık kültürü* veya *şeffaflık toplumu* gibi kullanımlar da yine dijital düzenin bu yazıda ele alacağımız boyutunu tanımlamak için tercih ediliyor.

Peki *şeffaflık talebi*’nden yahut benzer bağlamlarda kullanılan sıraladığımız kavramlardan kasıt nedir? Şeffaflık, dijital kültür öncesi kullanımlarda daha ziyade devletin yahut şirketlerin halka, müşterilere açık, dürüst olması, hesap verilebilir eylemlerde ve karar alma süreçlerinde bulunmasını ifade ediyordu. Bu manada kullanılan bir *şeffaflık talebi* hâlâ geçerliliğini koruyor. Nitekim dijital platformlar, kullanıcılarına daha fazla şeffaflık vadediyor, sosyal medya şirketleri veri politikalarını açıklıyor, yapay zekâ üzerine çalışan şirketler algoritmalarının nasıl çalıştığını anlatan raporlar yayımlıyor.

Bununla birlikte çoğumuz, bir uygulamayı kullanmadan önce, verilerimizin nasıl toplandığını, işlendiğini ya da kimlerle paylaşıldığını tam olarak anlamadan yalnızca “kabul et” butonuna tıklamak durumunda kalıyoruz. Günlük hayatımızda kararlar almaya başlayan, bize kişiselleştirilmiş içerikler sunan yapay zekâ sistemlerinin hangi önceliklerle çalıştığını veya verilerin ne tür ön yargılar barındırdığını ise çoğu kez bilmiyoruz. Böylece şeffaflık, gerçek bir bilgilendirme olmuyor; bir formaliteye, pazarlama stratejisinin aracına dönüşüyor.

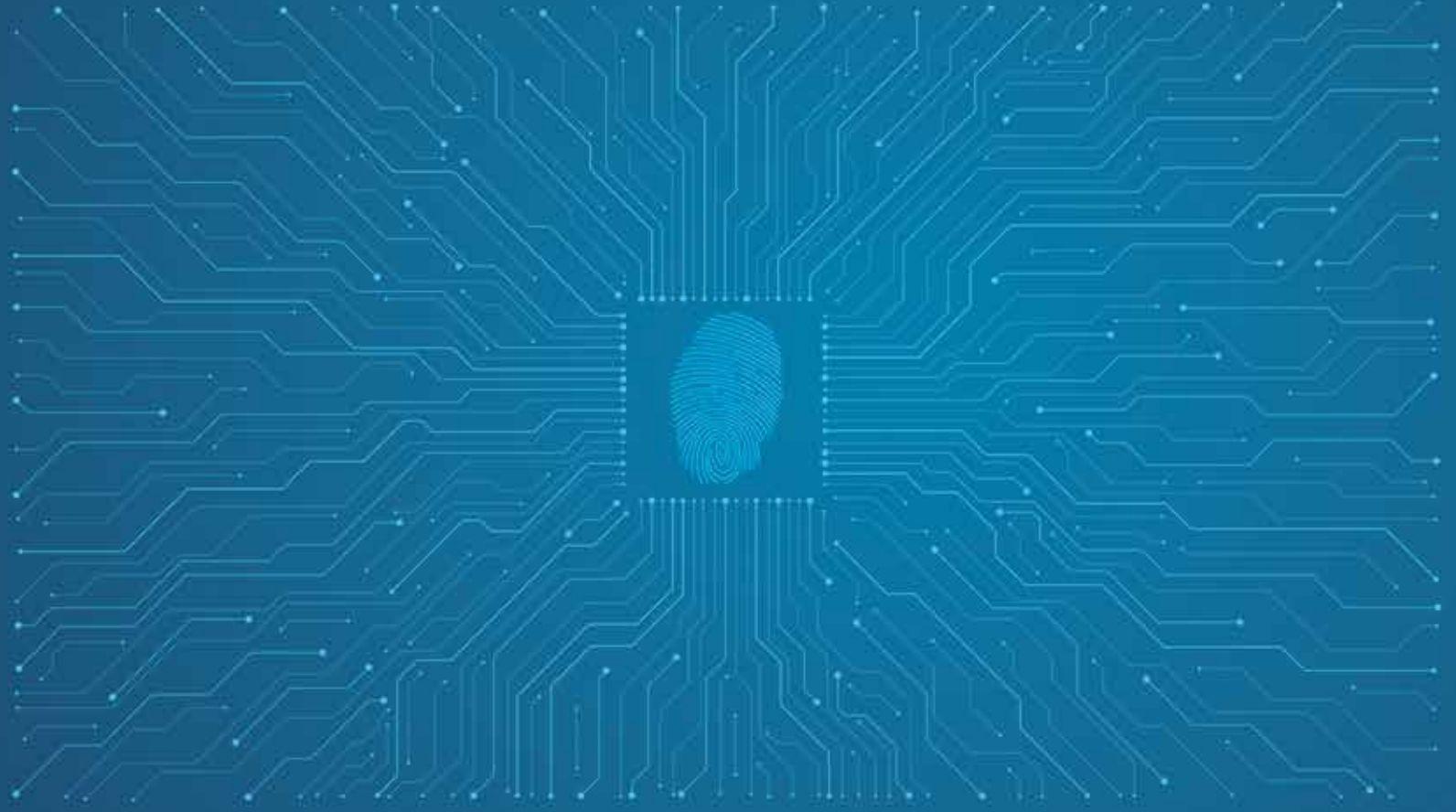
Şeffaflık taleplerimize formalite icabı karşılık veren teknoloji şirketleri, bu kez biz kullanıcılardan şeffaflık bekliyorlar. İşte bu yazıda ele aldığımız, eleştirel manada kullanılan *şeffaflık talebi*, bir kurumun hesap verebilirliğiyle ilgili beklentiden ziyade, bireyin mahremiyetinden feragat etmesini bekleyen kültürel bir baskıyı ifade ediyor. *Şeffaflık Toplumu* eserini kaleme alan Byung-Chul Han’ın işaret ettiği gibi, şeffaflık günümüzde adeta *kültürel mecburiyet* hâlini almış durumda. Başlangıçta olumlu çağrışımlar taşıyan bu kavram, zamanla bireyin sürekli görünür olmasını dayatan bir baskı aracına dönüşüyor.

İnsanların dijital dünyada var olması, paylaşım yapması, işlemlerini, günlük rutinlerini dijital mecralar üzerinden gerçekleştirmeleri bekleniyor. Böyle bir

ortamda sessiz kalan, dijital iz bırakmayan kişi kolaylıkla “şüpheli” addedilebiliyor. Böylece şeffaflık toplumunda mahremiyetini koruyan kişi, güvenilirmez ya da gizleyici olma ithamıyla karşı karşıya bırakılabiliyor. İşe alımlarda takipçi sayıları, sosyal medyadaki görünürlük, ölçütlerden biri olarak değerlendirilebiliyor.

Bu denklemde, bu baskıdan uzak durmak isteyenler, yani *şeffaflık talebine* karşı mesafeli duranlar, “gizleyecek bir şeyiniz yoksa endişelenmenize gerek yok” sloganı ile karşılaşılıyor. Oysa bu söylem, mahremiyetin bir hak değil, ancak suçla ilişkilendirilebilecek, “şüphe veya zan” oluşturan bir durum olduğu imasını taşıyor. Zaten dijital kültürün beslediği en güçlü kabullerden biri, şeffaflığın “her zaman iyi, doğru ve ahlaki olduğu”dur. Ne var ki mahremiyet bilinci ve ölçülü bir şeffaflık, korunması gereken sınırların muhafazası, bu kabullerle çelişir ve çoğu zaman onları teşvik eden yapıların işine gelmez.

Şeffaflık talebi yalnızca mahremiyet açısından değil, aynı zamanda gözetim yapılarının güçlenmesi bakımından da sorunlar barındırıyor. Zira şeffaflık adına daha fazla veri toplandıkça, gözetim toplumunun kapıları aralanıyor. Görünürlük ve açıklık, çoğu zaman bireyin yararına değil; denetim ve kontrol mekanizmalarının hizmetine sunuluyor. Üstelik dijital dünyada şeffaflık çoğu kez tek yönlü işliyor: Kullanıcılar,

platformlara neredeyse tüm verilerini açarken; bu verilerin nasıl kullanıldığı, kimlerle paylaşıldığı ya da hangi amaçlara hizmet ettiği konusunda sınırlı bilgiye sahip oluyorlar. Bu durum, şu temel soruları kaçınılmaz kılıyor: Şeffaflık kimin için? Ve ne adına?

Şeffaflık talebi nesneleştiriyor bireyleri; çünkü birey, şeffaflık gereği görünür oldukça ona ait olan her şey, veri hâline geliyor, birey âdeta veriye indirgeniyor. Şeffaf olan analiz edilebilir, sınıflandırılabilir, satılabilir hâle geliyor. Ne kadar şeffaf olur, ne kadar çok dijital ayak izi bırakırsak o kadar çok davranışımız, tıklamamız, duraksamamız ölçülebilir, saklanabilir ve satılabilir bir veriye dönüşüyor. İnsan, hikâyesiyle değil, davranış haritasıyla tanınıyor bu vasatta. Üstelik *şeffaflık talebi*, artık bireyin yalnızca davranışlarını değil; iç dünyasını ve duygularını kuşatacak kadar

genişlemiş durumda. İnsanların ne tür ürünleri tercih ettiği ya da nelerden hoşlanmadığının ötesinde, hangi ortamlarda nasıl hissettikleri, duygularını nasıl dışa vurduğu gibi hususlar, yapay zekâ temelli duygu analizleriyle tespit edilmeye çalışılıyor. Giyilebilir teknolojilerle biyolojik verilerin de izlenip işlendiği, şeffaflık toplumu inşa ediliyor.

Elbette, işlenen bu veriler bizler açısından faydalı sonuçlar da doğurabiliyor. Fakat mimiklerimizi, jestlerimizi, ses tonlarımızdaki en küçük değişimi dahi kayıt altına alıp işleyen bu sistemlerin, zaafılarımızı, duygu dalgalanmalarımızı ve hassasiyetlerimizi öğrenebilmesi, bizi hem denetime hem de manipülasyona açık kılıyor. Şeffaflık toplumunun tüketicileri olarak davranışlarımız analiz ediliyor ve nesneleştiriliyor; vatandaşları olarak da politik tercihlerimiz tespit edilebiliyor; hatta bu tercihlerin yönlendirilmesi ve bazı ülkelerde denetlenmesi

gibi mühim riskler ortaya çıkıyor.

İşte böylesi bir ortamda, bireyler olarak şeffaflık talebinin tek yönlü işleyişi konusunda farkındalık geliştirmemiz önemli elbette. Bu farkındalığın, bizleri veri paylaşımı konusunda daha bilinçli tercihler yapmaya sevk etmesi gerekiyor. Bunun yanında, mahremiyetin, yalnızca güvenliğe ilişkin bir hak olmadığı; aynı zamanda ölçüsüz ifşaya, kesintisiz gözetlemeye ve sürekli teşhire bir duruş, karşı koyuş olduğunun hatırlanması önem arz ediyor. Bu durum, *şeffaflık talebinin*, mahremiyeti ihlal eden değil, onun sınırlarına saygı duyan bir çerçeveye çekilmesini gerektiriyor. Zira insan; duygularını, niyetlerini ve sırlarını da koruma hakkına sahiptir. Şeffaflığın yüceltildiği dijital çağda, bu hakkı hatırlayıp dikkat çekmek, taşımamız gereken ahlaki bir mesuliyet hâlini almıştır.

İHAN AKTAŞ'I OKUMAK İÇİN 10 SEBEP

SUAVİ KEMAL YAZGIÇ

BİR Cihan Aktaş, 1960 yılında Erzincan'ın Refahiye ilçesine bağlı Kalkancı köyünde doğdu. Be-şikdüzü Öğretmen Lisesini (1978) ve İstanbul DGSA Mimarlık Yüksek Okulunu (1982) bitirdi. Mimar, gazeteci ve okutman olarak çalıştı. Roman ve öykü kitapları yanı sıra kadın meseleleri, mimarlık ve şehircilik, sinema ve siyaset etrafında araştırma ve denemelerden oluşan kitaplar yayımlattı. 1995'te Türkiye Yazarlar Birliği (TYB), 1997'de *Gençlik Dergisi* tarafından yılın hikâyecisi; 2002'de yine TYB tarafından yılın romancısı olarak ödüllendirildi. 2009'da *Kusursuz Piknik* isimli hikâye kitabı ESKADER tarafından verilen yılın hikâye kitabı ödülünü kazandı. 2015'te Bursa 15. Edebiyat Günleri Ahmet Hamdi Tanpınar Ödülü'ne, 2016'da *Kızım Olsan Bilirdin* isimli kitabıyla Ömer Seyfettin Hikâye Ödülü'ne ve aynı yıl Necip Fazıl Roman Hikâye Ödülü'ne layık bulundu. 2017'de Bayburt Üniversitesi tarafından Dede Korkut Edebiyat Ödülü'nü aldı.

Bana Uzun Mektuplar Yaz, esasen tam bir Türkiye romanı ve temaları tam teşekküllü bir Türki-

ÜÇ ye haritası çizmek isteyenlere zengin ipuçları sunuyor. 1970'li yıllarda taşrada çocuklukla gençlik arasındaki bocalama devresindeki bir genç kızın ailesiyle ilişkilerini, onlardan ilk kez kopup kendi ayakları üstünde durmasının zorluklarını okuyoruz.

İKİ Cihan Aktaş, verili olanla hiçbir zaman yetinmedi. Bu noktada kendisiyle yapılan bir söyleşide başka bağlamda da olsa Cihan Aktaş'ın "Hayattan gelen eleştiriyi çok önemsiyorum." sözüne bir mim koymakta fayda var. Cihan Aktaş'ın "eleştirel" çizgisini biçimlendiren ipuçlarını barındırıyor zira. Popülizme kapılmadan entelektüel duruşunu koruyan Aktaş, hem geleneksel hem de modern anlayışlara içeriden eleştiriler getirir. Bu cesur tavır, özgün bir perspektif sunar.

DÖRT Cihan Aktaş'ın ikinci romanı *Seni Dinleyen Biri*, belli bir yaşa, olgunluğa gelmiş ama zihin dünyaları içinde sükuna erememiş gençlerin 1980'li yıllarda yaşadıkları savrulmaları anlatır. Cihan Aktaş yeni romanı *Sınıra Yakın*'da ise İran'a giden bir otobüste yolculuk eden bir grup İranlının "fiziki" olarak Türk-İran sınırına yaklaştıkları yolculukta birbirlerinin ve geçmişlerinin/geleceklerinin sınırlarına yaklaşımlarını anlatır. Sınır insanların gerçek yüzlerini tanıdığımız bir metafora dönüşür.

BES Şirin'in Düşünü ise klasik Ferhat ile Şirin'in 2000'li yıllarda geçen bir yeniden yazımı. Aktaş, kendisiyle yapılan bir söyleşide roman hakkında "Hüsrev ve Şirin efsanesini, Ferhat'a da eşit bir rol vererek 2000'ler Türkiye'si zemininde tasarlamaya çalıştım. Şirin, bir faili meçhul kurbanı ailenin kızı ve kendini gizleyerek yaşama gerekçesi olan korkularından kurtulmaya çalışıyor. Beri taraftan Hüsrev kişiliğini temsil eden Faruk'un da bambaşka nedenlerle geçmişini gizlemeye çalıştığını öğreniyoruz. (...) 2000'lerde toplum olarak yaşamaya çalıştığımız şeffaf bir dille sorunlarımızı aşma çabasının yansımalarını göz ardı etmek mümkün değil romanda." diyor. Buradan maksadın klasik bir hikâyenin yenisinden yazımından ibaret olmadığını görüyoruz böylece. Hayattan gelen eleştiri, konudan bağımsız olarak her metinde hareket noktası olmaya devam ediyor.

SEKİZ Cihan Aktaş'ın romanları, öyküleri ve denemeleri; Türkiye'nin yakın tarihine, toplumsal dönüşümlere ve kültürel çatışmalara ayna tutar. Modernleşme, tesettür, aile ve kimlik gibi konuları ele alış biçimi, düşünmeye sevk eder. Metinlerinde insan ruhunun inceliklerini yansıtan bir duyarlılığa sahiptir. Karakterlerinin duygusal yolculukları, okuru kendi iç dünyasına doğru bir yolculuğa çıkarır. Yerel meseleleri ele alırken evrensel insanlık durumlarını da göz ardı etmez. *Azize'nin Son Günü*'nde kitabın merkezinde Azerbaycan yer alır. Suriye mültecileri gibi güncel konuları işlediği *Fotoğrafta Ayı Duran* adlı kitabında bu dengeyi hissedebilirsiniz. Öykü ve romanlarında duygusal derinlik ile analitik düşünceyi ustalıkla harmanlar. Okuyucuya hem hissettirir hem de düşündürür. *Kızım Olsan Bilirdin* gibi öykü kitaplarında sıradan hayatların içindeki olağanüstü detayları yakalar. Unutulan, göz ardı edilen anlara ışık tutar.

ALTİ Cevriye Banu ve Nimet Gecekuşu. Cihan Aktaş'ın haklarında *Şair ve Gecekuşu* romanını kurguladığı iki gerçek kadın. Ortak paydaları 19. yüzyılın ikinci yarısı ile 20. yüzyılın ilk yarısına denk düşen hayatlarında Anadolu'da yaşamaları ve "ukdelerini" gerçekleştirmek için gayret etmeleri, bu ukdeleri gerçekleştiremeseler de "hayat-memat" mücadelelerine devam etmeleri. Cevriye Banu, şiirlerini yakıyor, Nimet Gecekuşu öğretmenlikten vazgeçmek zorunda kalıyor. Ancak "vazgeçmek" onları mağlup kılmıyor. Bir yenilgi romanı değil *Şair ve Gecekuşu*. Cihan Aktaş, hiçbir metninde "nihilizme" teslim olma kolaycılığını göstermiyor. Cevriye Banu da Nimet Gecekuşu da vazgeçişleriyle birer yenilgi yaşamadılar. Kişisel gelişim kitaplarının telkin ettiği "başarı" odaklı bakışla yenilmişi gibi gözükmesi bir gerçeği ifade etmiyor.

YEDİ Cihan Aktaş için edebiyat bir konfor alanı değildir. Temalarını seçerken "daha önce kaleme aldıklarından farklı bir temaya yönelmeye, konfor alanından çıkıp tema paletine yeni bir renk katmaya gayret eder. D. Mehmet Doğan, *Şair ve Gece Kuşu* hakkında şunları söyler: "Cihan Aktaş, Anadolu'nun yazılmayan romanını yazmıştır, *Şair ve Gece Kuşu* ile. Dikkatle seçilen konusu, konunun işlenişi, başarılı kurgusu, dili ve üslubu *Şair ve Gece Kuşu*'nu 'Anadolu'nun büyük romanı' yapıyor."

Mimarlık eğitimi almış bir yazar olarak, şehirlerin ve mekânların insan hayatındaki etkisini eserlerine ustalıkla yansıtır. *Şehir Tutulması* gibi kitaplarında, bu bakış açısının edebiyata nasıl zenginlik kattığını görebilirsiniz. *Rüzgârla İyi Geçinmek* ve **DOKUZ** *Sokaklar Unutmuyor* ile Esenler örneği üzerinden kapsamlı bir sözlü tarih projesini gerçekleştirir ve şehrin nabzını bu sözlü tarih çalışmasıyla okurlarına hissettirir.

ON Cihan Aktaş, Türk edebiyatında kadının sesini güçlü bir şekilde duyuran yazarlardan biridir. Eserlerinde kadınların iç dünyasını, toplumsal rollerini ve mücadelelerini derinlemesine işler. Eserlerinde kadınların hem bireysel hem de toplumsal alandaki mücadelelerini hassasiyetle işler. Müslüman kadınların kamusal alandaki varlığını ve öznelliklerini anlamak isteyenler için bir kaynak sunar.

HANIA'DAN ORYANTALİZM ELEŞTİRİSİ

İsmail İrmacı

Kaouther Ben Hania'nın yönettiği *Derisini Satan Adam* (2019) filmi, Suriyeli bir mültecinin hayat hikâyesini konu ediniyor. Başkarakter Sam Ali'nin trajik ve dramatik öyküsü, oyuncu Yahya Mahayni'ye Venedik Film Festivali'nde en iyi erkek oyuncu ödülünü kazandırmıştı. Bu filmde yönetmen; güncel sanat anlayışını, Batı'nın mülteciye bakış tarzını ve batının politik ikiyüzlülüğünü anlatmaya çalışmış.

Filmin ana kurgusu mülteci ve sanat üzerine bina edilmiş olsa da içinde insan hak ve hürriyetine oryantalist bakışı da görmek mümkün. Sanatta dönüştürülen Sam Ali'nin sırtı bir imge olarak sömürge tarihinin izlerini de taşır. Bu film ayrıcalıklı olmak için batı medeniyetinde doğmuş olmanın yeterliğini de vurgular. Karakter Jeffrey Godefroi'nin sanatçı kimliğiyle sanatın doğası ve ne'liği üzerine de düşünmemizi sağlar. Avrupa'ya gitmek için Şengen vizesi alamayan Sam Ali'nin sırtına Şengen dövmesi yapar. Fenomen olan Jeffrey'in imza attığı her şey sanat olarak kabul edildiği için Sam Ali de sanat eserine dönüşmüş olur. Böylece Sam Ali, bir sanat eseri olarak hem meşhur olur hem de bütün dünyayı serbest ve vizesiz dolaşma hakkını kazanır. Şengen vizesinin sanata dönüştürülmesi ve Sam Ali'nin

sırtının bir tuval olarak kullanılması, bize modern sanatın absürt ve ironi kodlarıyla başladığını görmek mümkün. Daha sonra sanata dönüşen Sam Ali kendini müzelerde ve müzayedelerde bulur. Metalaşan Sam Ali ticaretin bir parçası olur. Burada kapitalist sistemle sanatın nasıl iç içe geçtiğini de görürüz. Filmin başında Goethe ve *Faust*'a gönderme yapılması hikâyenin ana merkezini oluşturur.

Çaresizlik ve ümitsizlik şeytanın en büyük kozudur. Sam Ali, yanılığının farkına varır ama yaşamı kendi kontrolünden çıkarak başka hikâyeye sürüklenir. Bizce Tunuslu yönetmen bir isteğin ve arzusun siparişini kurgulamış, yoksa ödül de alamazdı. Kaoslar ve savaşlar hep bir ganimeti düşündürür. Aslında bize göre Sam Ali, savaş ortamında alınan bir ganimettir. Bu bağlamda yazımız Orta Doğu'da İsrail ve Filistin direnişini anlamamızı da sağlayacaktır. Jeffrey/sanatçı, ABD ve Belçika vatandaşı olmakla hem Avrupalılığı hem de batı medeniyetini temsil eder. Sam Ali ise hem mülteciliği hem de Orta Doğu'yu temsil eder.

Bir insanın değeri ne ile başlar ya da nelerden oluşur? Beyni mi? Kalbi mi? Mavi gözlü ve sarışın olması mı? Şayet mavi gözlü ve sarışın değilse

onun gözünü oymak hak mıdır? Kutsallık ve değerlilik aynı şeyi kapsar mı? Niyetimiz bu tür sorularla insanı tanımlamak değildir. Bunu yüzyıllarca teologlar, filozoflar ve bilim adamları tartışmışlardır. Siz de yaşam biçiminize göre en uygun olanı seçersiniz. Ama insanı merkeze aldığımızda ona bağlı bütün olguları düşünmeye ve tartışmaya mecbur kalırız. Yoksa ontolojik problemler yaşarız. Siyaset ve devlet yönetimleri buna bağlı gelişir. Aklın öngördüğü en son gelişme modernlik ve özgürlük arayışıdır. İleriki çağlarda hangi kavramların gelişeceğini tam bilemeyiz.

Sam Ali ülkesini neden terk etti?

Ülkesinde özgürlük, adalet ve ekonomik imkânlar olmadığı için mi? Ya da kaos ve savaş olduğu için mi? Ruhu çalınan Sam Ali'nin kaçmaktan başka düşüncesi olamazdı. Aslında bu sorunun cevabını yedi yüz sene önce entelektüel ve filozof İbn Haldun (1332-1406) vermiştir. O, Sam Ali gibi bireyleri iki kavramla tanımlar: Asabiyet ve umran. Asabiyet terimi oryantalist bakışla algılanırsa; ulus duygusu, yurtseverlik ya da soy dayanışması. Bazı yorumlara göre de soydaşlık, ırkçılık veya etnik unsur olarak tanımlanmıştır. Peygamber Efendimiz'e sormuşlar

“Halkını sevmek asabiyet mi?” O da “Hayır, ama kişinin kavminin yaptığı zulme yardımcı olması asabiyettir.” (Ahmed b. Hanbel 4,7) demiş. Aslında asabiyet haksızlığa başkaldırıdır. Kavramın kökü a,s,b’den gelmez. Sinirli olmak, tepki vermek ya da haksızlığa karşı dik durmak. Asabiyeti ruhsal bir sürecin içinde tutmakta fayda vardır. Asabiyet sahibi birey, yaşam biçimini, gelenek ve göreneklerini kolay kolay terk etmez. Ya da kolay değişime uğramadığı için başka unsurlardan etkilenmez. Sam Ali’nin özgürlük arayışı asabiyete bağlı değil aksine Batı kodlarına göre yaşama arzusudur. Filmde bu sebeple mülteciler başkanıyla aynı tarafta olmak istemez. Asabiyeti Nurettin Topçu’nun “isyan ahlakı”na yakın düşünmek daha doğru olacaktır. Bireyin öz benliğini koruma mücadelesi. Kızılderili’nin Beyaz’a karşı mücadelesi. İbn Haldun’a göre bu tek başına yeterli değildir. Diğeri ise umran’dır. Bu kelimenin etimolojisi; a,m,r; canlandırma, kurma, inşa etme ve yerleşik düzen kurma gibi anlamlar ifade eder. İmar, mamur ve memur gibi kelimeler de umranın akrabalarıdır. Umran hem derinliği hem de kapsayıcılığı bakımından toplumun bütün unsurlarını kendi içinde barındırır. Giyim kuşam, eğlenme, dini inançlar, gelenekler, mimari yapısı ve bütün sanat dallarını kendi kodlarına göre şekillendirir. Devlet kurma ve teşkilatlanma da bu umrana dâhildir. Asabiyet ve umran sahibi bireyler/halklar uzun süreli devlet kurup yaşarlar. Bu bölgede Türkler ve İranlılar asabiyet ve umran sahibidir. İbn Haldun umranı ikiye ayırır: Bedevi ve hadari. Bedevi umranlığı; geçmişinden gelen değerleri koruyup muhafaza

Film Künyesi:

2021 / 1 s 44 dk / Dram

Orjinal Adı: The Man Who Sold His Skin

Oyuncular: Yahya Mahayni, Dea Liane, Koen De Bouw

Yönetmen: Kaouther Ben

Hania

Ülke: Almanya

edip geliştirmek. İbn Haldun bedeviliği terim olarak kullanır, onu olumsuz algılamamak gerek. Bizdeki Anadolu irfanı ya da Kurtuluş Savaşı’ndaki ruh -Kuvayımilliye- gibi. Hadari umranlığı ise daha çok şehir yaşamı içinde şatafatlı ve lüks yaşamayı tercih etmektir. Onlar eski kimliklerini ve değerleri unutmaya başlamışlardır. Filmde Sam Ali, Belçika’ya gittiğinde beş yıldızlı otelde kalır. İpek elbiseler giyinir. Şatafatın simgesi havyar yemeği tercih eder. Değerlerinden kopuk asimile olmuş ve Avrupalı bir yaşamı arzulamaktadır. Hem asabiyete hem de

umranlığa sahip olmadığı için her şeyi geride bırakarak ilk fırsatta kaçmıştır. Filistinliler ise Kudüs’ün gölgesinde asabiyeti ve umranlığı öğrenmişlerdir. Bu sebeple topraklarını terk etmiyorlar.

Eğer tutsak zihin kendi tutsaklığından haberi yoksa hata içinde yaşıyor demektir. En büyük dâhiler de bu hatanın içinde doğup büyümüşlerse bile bu yalanla ölüp giderler. Çünkü zihin hep acıdan kaçma eylemi içinde olur. Bu, tutsaklığı unutmaya itecektir. Ancak vicdanlılar bu tutsaklıktan kurtulurlar.

GEÇMİŞ ZAMANIN PEŞİNDE

s ü m e y y a s a r ı

Kilitli kalmış yaşanmışlıklar...

Bir ezgi, anahtar işlevi görür mü hiç?

Hatıralar tamda bir düğmeye basıldığında ışık saçan lamba gibidir. Üzerine hafifçe dokunmamız bile yeterli olur. Fakat dokunmak için bir eylem şarttır. Bu eylem belki bir tını, belki bir koku, belki de bir objedir... Bir yıl önce Güzel Sanatlar Lisesinde çalışıyordum. O gün son ders saatim resim bölümündeki öğrencilerimle idi. Üzerimde dokuz saatlik dersin ağırlığını hissederek, üslü sayılar konusunu anlatıyordum. Parmaklarım, tahtaya yazdığım rakamlar arasında, öğrencilerim, son ders saatinin yorgunluğundaydı.

Tam da üssün üssü kurallarını açıklarken, müzik bölümündeki sınıfların birinden gelen piyano sesi birden sınıfın tüm havasını kaplamaya başladı. Önce hafifçe süzülen birkaç nota, ardından derinlere inen bir melodi... Dersi anlatmaya devam ediyordum. Fakat ruhum yavaş yavaş bulunduğu noktadan çok uzaklara gitmeye başlıyordu.

Notalar estikçe dört yaşındaki günlerime dönüyordum. Düğmeye basılmıştı anlaşılan.

Büyük dedemin evinde, kitaplarının arasındaki toz kokusunu hissediyordum. Bir duvarını ahşap raflardaki kitaplar, başka bir duvarını Mekke hatırası duvar halısı süslüyordu. Yerde serili duran babaannemin dokuduğu rengârenk kilim gözlerimi kamaştırıyordu. Sedinin üzerinde oturan büyük amcalar, babamın kuzenleri, yengeler, dedem, babaannem, babam, annem ve daha çok küçük olan ben... O büyük adam, her zamanki bilgece tebessümüyle aile efradını etrafına toplamış, eski kitaplardan birini açmıştı. Derin, tok sesiyle okumaya başlamıştı. Onun okuduğu her kelime, âdeta bizi yüzyıllar ötesine götürüyor, tarihin gizemleriyle buluşturuyordu.

Duvar da asılı ahşap rafların üzerine ilişiyordu bir anda gözlerim. Zamanın izlerini taşıyan ciltli kitapların sararmış sayfaları ve kabartmalı deri kapakları oldukça büyüleyici duruyordu. O eski kaynakları gördüğümde içimde tarifsiz bir heyecan uyanıyordu. Büyük dedem bazen peygamberlerin hayatından bazen Efendimiz'in (s.a.s.) hayatından, bazense uzak diyarların maceralarından bahsederdi. Bir gün, Göktürklerin *Bilge Kağan Yazıtları*'ndan pasajlar okurken, ertesi gün *Binbir Gece Masalları*'ndan büyüleyici bir öykü anlatırdı. Kimi zaman Efendimiz'i (s.a.s.) daha iyi anlamamız adına sahabe efendilerimizin hayatlarına dalar, kimi zaman Mevlana'nın *Mesnevi*'sinden hikmetli bir hikâye paylaşırdı. Her biri birer kapıydı; bambaşka dünyalara açılan, uçsuz bucaksız ölümsüz kapılar.

Bu çocukluk heyecanım yıllar içinde bende hiç kaybolmamıştı. Büyüdükçe sahafları gezmeye, eski kitapları toplamaya başlamıştım. Her kitap, büyük dedemin okuduğu eski ciltleri hatırlatıyor, o çocukluk heyecanımı yeniden canlandırıyor.

Piyanonun sesi, büyük dedemin sesiyle iç içe geçmiş gibiydi. Melodi her yükseldiğinde, dedemin sesi de büyüyordu. Birkaç nota daha... Sayfaların hışırtısı, dedemin sesi, piyanodan yükselen müziğin titreşimi...

Bir an kendime geldim. Tahtaya tüm konuyu yazmıştım. Piyanonun sesi hâlâ devam ediyordu. O eşsiz parça hangi öğrencimin parmaklarından dökülüyordu kim bilir?

Büyük dedemin kitaplara olan aşkı, bir piyanonun tuşlarıyla yankılanmış, beni çocukluğuma geri döndürmüştü.

O an fark ettim ki matematik ve müzik, sandığımızdan çok daha derin bir bağa sahipti. Ve ben o gün, ders anlatırken bile bir melodiyle geçmişe dokunabileceğimi öğrendim.

Öğrencilerime dönüp hafifçe gülümseyerek tebeşir tozuna bulanmış ellerimi sildim.

*"Sonra ansızın o hatıra karşımda beliriverdi. Bu tat, Combray'da pazar sabahları Leonie halamın günaydın demeye odasına gittiğimde, çayına ya da ıhlamuruna batırıp bana verdiği bir parça madlenin tadıydı."

Bu köşe, Marcel Proust'un *Geçmiş Zamanın Peşinde* adlı eserinden ilhamla hazırlanmıştır.

uluslararası İslam Sanatları Fuarı

Diyanet İşleri Başkanlığı ile
Türkiye Diyanet Vakfının iş birliğinde
dünyada ilk defa düzenlenen
Uluslararası İslam Sanatları Fuarı
7-11 Mayıs 2025 tarihleri arasında
Ankara ATO Congressium'da sanat
ve maneviyatın eşsiz buluşmasına
sahne oldu. İki yüz kırka yakın ulusal
ve uluslararası sanatçının katılımıyla
gerçekleşen fuar, göz nuru eserleriyle
sanatseverleri âdeta büyüledi.

**NE
HABER?**
Hazırlayan:
zeynep acar

Geçerken
KİTAPLIK

Geçerken dergisi, kitaplığını kurmaya devam ediyor. Geçerken Kitaplık, zengin içeriğiyle *Hayata Kalbiyle Dokunur İnsan* adlı kitabını okurların beğenisine sundu. Mustafa Irmaklı tarafından kaleme alınan, *Geçerken*'de yaklaşık iki yıl düzenli olarak yayımlanan denemelerden oluşan kitap; hayata, yol ve yolcuya dair ufuk açıcı denemelerden oluşuyor.

"Yol ve Yad: Hac Yolculuğunun Yazılı Hafızası" sergisi, Rami Kütüphanesinde açıldı. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığınca (TÜYEK) düzenlenen ve 11 Temmuz'a kadar ziyaret edilebilecek olan sergide; menzilmelerden sürre defterlerine, hac risalelerinden mecmualara, minyatürlerden gravürlere asırlar boyunca oluşan yazılı ve görsel birikimin nadide örnekleri yer alıyor.

5. Uluslararası Kahramanmaraş Şiir ve Edebiyat Günleri kapsamında düzenlenen Edebiyat Ödülleri sahiplerini buldu. "Şiir" ödülü Filistinli şair ve yazar Prof. Dr. İbrahim Nasrallah'a, "Öykü" ödülü Mukadder Gemici'ye, "Roman" ödülü Sadık Yalsızuçanlar'a, "Çocuk Edebiyatı" ödülü Özkan Öze'ye, "Araştırma-İnceleme Yazısı" ödülü Alev Erkilet'e, "Yayıncılık" ödülü Ömer Faruk Ergezen'e, "Yaşam Boyu Başarı" ödülü Sinan Genim'e ve "Jüri Özel Ödülü" Ali Avgın'a verildi.

